

SZOCIÁLPOLITIKAI SZEMLE

SZERKESZTI: DR. LANGZI JENŐ

TÁRSSZERKESZTŐ: DR. KADOSA MARCEL

Tartalom: V á z s o n y i Vilmos: Szociálpolitika, Dr. S c h o m e r u s Jena: Nyerésérgészedés. Lino Ferriani: A szociális öntudat a modern igazságszolgáltatásban. A német otthonmunkatörvény. Szociálpolitikai szemle: Az első budapesti népszálló. Választási reform és munkásbiztosítás. A főváros szociálpolitikai ügyosztálya. Curiai döntések sztrájk esetén. A kereskedelmi miniszter szociálpolitikája. Török szakszervezetek. Új osztrák cselédtörvény. Minimális bérek. Az üveggyári munkások. Egy községi üzem feladása. A számár és az ember. A szakegylet a munkásság képviselője. Törvény a sabotage ellen. A munkapiac. Az alkohol. Ipari egyeztető hivatal. A német munkásszervezetek. Az asszonyi munka. Munkásbiztosítás. Az országos pénztár közgyűlése. Új gyógyszer szabvány. Állami üzemek. Viták a drágasági pótlék körül. Az állam és a munkásbiztosítás. A zilahi pénztár. Az esztergomi pénztár ünnepe stb. stb. K ö z g a z d a s á g stb. stb.

Mai számunkkal lapunk második évfolyamára nyitunk előfizetést. A „Szociálpolitikai Szemle” függetlenül minden vártpolitikától, a nagyközönség által érthető módon feldolgozza a gyakorlati szociálpolitika egész területét és eredeti tudósításokat hoz a világ összes szociális mozgalmáról és az ezekkel összefüggő reformtörekvésekről. Az 1912. évfolyamunk a következő kérdésekről fog eredeti cikkeket és tudósításokat hozni:

- a *januári számok*: a szociálpolitika és a szociális higienia,
 - a *februári számok*: a közgazdasági mozgalmak,
 - a *márciusi számok*: az új társadalmi törekvések,
 - a *áprilisi számok*: a szociálpolitika, a vallási és erkölcsi reformmozgalmak,
 - a *májusi számok*: a munkáskérdés,
 - a *júniusi számok*: a nemzetközi áramlatok,
 - a *júliusi számok*: a szociálpolitika és a modern nőmozgalom,
 - a *augusztusi számok*: a szervezkedés, a kollektív szerződések és sztrájkügy,
 - a *szeptemberi számok*: a technikai haladás,
 - a *októberi számok*: a szociálpolitika és a szociális nevelés.
 - a *novemberi számok*: a politikai és társadalmi reformok és
 - a *decemberi számok*: a szociális jog köréből.
- Ezenkívül minden számunk pontos tudósításokat hoz a címlapunkon kitüntetett tartalom szerint: a tételes szociálpolitika, a szociális mozgalmak, a munkásbiztosítás, a kollektívszerződések, a szociális technika és az ipari és közgazdasági reformok köréből.

Szociálpolitika.

Írta: *Vázsonyi Vilmos* orsz. képviselő.

Néhány esztendő előtt még kuriózum lett volna az Önök nemes elhatározása, hogy közlőnyt adnak a magyar szociálpolitikának. Az ország elmerült a közjogi kérdések jelszavas küzdelmeibe, a városok pedig csöndesen vegetáltak, minden szociális gondolat, erő és kezdeményezés nélkül. Szociálpolitikai szemle akkor nem adhatott volna mást közönségünknek, mint a külföld haladásának ismertetését. A visszhang pedig erre nem lett volna más, mint amit nekem felelt 1901-ben, első parlamenti beszédemre egyik szelidlelkű, magyar ruhás vidéki képviselő; bármit mondtam is, csöndes hangján, harag nélkül, mintegy jóakaró felvilágosításul, egyre csak azt hajtogatta, ismételte: „Szép, szép, uram, de nem magyar embernek való!”

Anélkül, hogy választási rendszerünk megváltozott volna, tehát látszat szerint a társadalmi egyensúly minden megbillenése nélkül, a szociális gondolat immár mozog, eleven ereje feszegeti a régi kereteket és a két véglet közé, az üzleti politikus és az uri passziót kergető politikus közé beékelődik a harmadik, hasznos típus: a szociális politika embere. Népállamban ez a két szó egymás mellett: tautológia. Hiszen a politika, igaz értékében és értelmében csak akkor érdemli meg ezt a nevet, ha szociál-politika, ha egy az étellel, az élet sok apró gondjaival és nagy problémájával. De nálunk, ahol a politika az élet sok hasznos idejét fecserli el, ahol egyszer gyermekek kergetőzése a színes lepke után, máskor meg egyének és maroknyi osztályok rideg és kérlelhetlen önzése, avagy gondolat nélkül való tengés-lengés, még sokáig kell sürgetően hangoztatni a szociálpolitika igazait.

A tagadhatlan haladás a gyöngye és törpe-számu magyar radikálisok munkájának eredménye. A magyar radikalizmus alig jutott be itt-ott az uralkodó társadalom vezető testületeibe. Nem hatalmi tényező. Pappjai mind csupán „in partibus infidelium” igazgatnak, amellet nem is igen szeretik egymást, mert ha kevesen vannak, akkor legalább is. sok szektára oszlanak, hogy annál többnek lássa őket a világ. És e szegényes, e mostoha körülmények között mégis csak előre tört a szociális gondolat: az európai magyarság eszméje.

A szociálpolitikai irány előnyomulása legnagyobb mértékben a fővárosban mutatkozik. 1906 óta rohamosan halad Budapest a városítás és a szociálpolitika ösvényein. Látszólag itt sem változott semmi. A törvényhatósági közgyűlés cenzusos választói jogon és virilizmuson épült fel, mint annak előtte. És épen ez a körülmény teszi példátlaná Budapest gyökeres átalakulását. Nyugat-Európában nem volt arra eset, hogy konzervatív alapon keletkezett városi testület radikális politikát csinált volna; sőt a radikális választói jogból kinőtt nyugati városi képviselőkben még ma is súlyos akadály a konzervatív irány.

A községi demokrata program, mely 1894-ben látott napvilágot és akkor még csak izolált, lekicsinyelt jelenség volt, 1906-ban a városházi többség pro-

grammja lett. És öt esztendő alatt a kapitalizált Budapestből kommunalizált főváros lett.

A városítás programja kettős célt szolgált. Ki akarta ragadni a monopolszerű nyereséget a magántőke kezéből, hogy így megakadályozza a városi pótladók különben bekövetkező nagyarányú emelkedését; másfelől pedig a szociális politika igényeit akarta kielégíteni, mert városi üzem alkalmazottai munkabér és munkaidő tekintetében soha sem lehetnek kizsákmányolva és a városi üzem az egész lakosság szociális haladását okosan és emberségesen szolgálhatja.

Így következtek egymás után: a vásárpénztár ki- ragadása két hatalmas bank kezéből; a gázgyár meg- váltása; a kenyérgyár alapítása; a városi villamos vilá- gítási telep kezdeményezése; a városi villamos vasút részvény-többségének megszerzése; városi elárusító- bódék nyitása a legfontosabb élelmicikkek olcsó eladá- sára és egy nagy élelmiszert Budapestre szállító köz- hasznú társaság alapításának elhatározása. A várossal szerződési viszonyban levő vállalatok száma tehát há- romra apadt; ezek a két villamos világítási társaság és a közúti vasút. De verseny nélkül, monopolszerű hely- zetben már egyik sem maradt, mert a villamos világi- tási társaságoknak versenyt csinál a városi villamos- telep és a közúti vasútnak a város kezébe jutott városi villamos vasút.

A kommunalizált intézmények szociális hatása mindjobban fog mutatkozni. A vásárpénztár ellen a magánvállalkozás idejében felhangzott panaszok elné- multak. Az ott érdekelték, mészárosok, állatkereskedők, hentesek, gazdák, ott ülnek az igazgatóságban. A sze- mélyzet részére nyugdíjalap létesült. A munkások bé- rei javultak. Gyermekeikről a társaság külön, ember- ségesen gondoskodik.

A kenyérgyár és a városi elárusító-bódék szociá- lis értéke magáért beszél. A légszeszgyár munkásvi- szonyai konszolidáltak, az intézménynek egyelőre csak finánciális hatása mutatkozik, de az új nagy gázgyár elkészültével a szociális hatás is teljes mértékben mu- tatkozni fog. A városi villamos vasút, mihelyt a főváros lett többségi főrésztvényese, megjavította alkalmazottai- nak fizetését és behozta a reggeli munkásvonatok intéz- ményét.

A város szociálpolitikai működésének második csoportja: a városi lakásépítés és szociális kultúrintéz- mények létesítése.

Az egyre kárhözatosabb lakászsora ellensúlyo- zására készült az új lakbér-szabályzat. Majd 1909 őszé- től 1912 nyaráig 28 millió korona beruházási költsé- gel 5940 új lakást létesített a főváros; ha ehhez hozzá- vesszük az ugyanakkor felépített 31 millió korona be- ruházási tőkével emelt 42 iskola által felszabadult bér- lakásokat, alig három év alatt tehát 7500 lakással sza- porította a főváros a lakások számát, melyekben 35 ezer ember lakik. Ilyen rövid idő alatt példátlan eredmény.

Kultúrintézményei: a népház, a népszálló, az ipari műhelyház (épülő félben), a napközi otthonok, a szociális hivatást teljesítő különböző képző- és szaktan- folyamok stb.

Rövid vázlat ez, mely csak halvány fogalmat ad az egyre folyó hatalmas munkáról. E munkában nem utánozza a főváros a Nyugatot, hanem sokszor előtte is jár. A szociális politika különben sem lehet unifor- mirozottan egységes. Hasznosat csak úgy alkothatunk, ha egymástól tanulunk, de egymást nem majmoljuk. Minden országnak mások a viszonyai és minden or- szág tartozik eredeti gondolatot is termelni az alkotá- sok nagy versenyében. Így lesz szociális politikánk a

legigazibb magyar politika, midőn egyúttal a legigazibb európai politika is. Budapest szociálpolitikája várá- zolja ezt a várost az európai magyarság nemzeti fő- városává.

Ebben a hazafias és demokratikus munkában nagy szolgálatot tesz majdan az önök jeles közlőnye is, t. szerkesztő barátaim. Tehát sok szerencsét, sok kitar- tást és sok jó kedvet!

Munkások és hivatalnokok nyereségrészesedése.

Írta: *Dr. Fr. Schomerus-Jena.*

„Így hát Uraim, a szociális kérdés többé nem kérdés, azt bátran megoldottnak tekinthetjük. A gya- korlati életbe való átvitele immár megkezdődött.” Ilyen szép reményeket fűzött a munkásoknak a vállalat nye- reségében való részesedéséhez Dr. Ernst Engel, a német statisztika öreg mestere, abban az előadásában, amelyet 1867 március 16-án tartott a német jogászegyletben, a trónörökös és több képviselő jelenlétében.

44 év múlt el azóta és sokan mosolyogni fognak a tudós statisztikus optimizmusán és sajnálják azt a derék berlini rézgyárost, aki a dolgot komolyan fogta és kísérletet tett az új rendszerrel, amelylyel néhány év balsikere után kénytelen volt szakítani. Nem csak ez az első kísérlet maradt sikertelen Németországban, de későbbi időben sem nyert a nyereség részesedés és különösen ennek továbbfejlesztése, az alkalmazottak- nak a vállalatban való részesége igazi reformatorikus jelentőséget. A Reichs-Arbeitsblatt eddig megjelent 8 évfolyama, mely bizonyára tárgyalja a szociális élet valamikép kimagasló jelenségeit, sőt értékes vizsgálá- tokat és adalékokat ad róluk, egyetlen egy tudósítást sem hoz, – statisztikai kimutatásról nem is szólva – a nyereség részesedés és a vállalatban való részeség terjedéséről és gyakorlati kialakulásáról. Közel fekvő az a feltevés, hogy ez a mozgalom eddig Németország- ban oly csekély eredményeket ért el, hogy az állami statisztikai hivatal nem tartotta szükségesnek, hogy közlőnyében említést tegyen róla. Jó volna, ha kapcso- latosan Victor Böhmert és Heinrich Freese tényleges tapasztalataival és a Zentralstelle für Volks Wohlfahrt anyaggyűjteményével, a birodalmi statisztikai hivatal is szervezne kutatásokat és közölné ezek eredményét a Reichs-Arbeitsblatt-ban. Ez követése volna az angol Board of Trade jó példájának, mely a Labour Gazet- telen évente statisztikát közöl a nyereségrészesedés ter- jedéséről az Egyesült királyságban. Nincs kizárva, sőt várható, hogy Németországban a nyereségrészesedés lényegesen nagyobb elterjedése mutatható ki, mint ezt ma hinni hajlandók vagyunk.

Az előbb említett rézgyáros fiascoja nélkül bizo- nyára gyorsabban terjedt volna el a nyereségrészesedés Németországban. Nem szabadna azonban megfeled- kezni arról, hogy azóta több mint 4 évtized telt el és közben más, életképes cégeknél az alkalmazottaknak az üzleti nyereségben való részesedése éveken át jó siker- rel bevált. Nevezetesen az Ilseder-féle kohónál (1869 óta) 2900 üzleti alkalmazottal, a Halle-féle Maschinen- fabrik und Eisengiesserei-nél (1890 óta) körülbelül 750 alkalmazottal; Heinrich Freese redőnygyárában, Berlin (1888 óta a hivatalnokoknak, 1891 óta a mun- kásoknak is); A. G. für Federstahlindustrie-nál Kas- selben (1892 óta); Max Rosier, Feinsteingutfabrik Ro- dachban, Thüringia, körülbelül 300 alkalmazottal, (1896 óta, 1910-ben részvénytársasággá alakult, mikor

a nyereségrészesedést a társaság alapszabályaiba felvették); az Allgemeine Berliner Omnibusgesellschaftnál, 2220 alkalmazottal (1905 óta társulati alapszabályllyal biztosítva); a Brauerei zum Felsenkeller-nél Dresdenben, 5-600 alkalmazottal bíró részvénytársaság (1896 óta alapszabályzati határozattal garantálva, 1900-ban kifejlesztve): a Hildesheimer Aktien Brauerei; Carl Zeiss, Optische Werkstätte-je, Jenában, 3200 alkalmazottal (1896 óta); Dr. Schrott és társai üveghutája Jenában, körülbelül 1200 alkalmazottal; Köchlin, Baumgaertner et Co. részvénytársaság kézműparyára Lörrachban (1903 óta) 1200 munkással; a Preuss. Bodenkredit Aktienbank Berlinben; das Dragenwerk, fizikai készülékek gyára Lübeckben (1900 óta); a Hannover mellett Döhrenben levő gyapjúmosóda és fésülő (1910 óta) stb.

Ezen cégek nem is gondolnak arra, hogy a náluk meghonosodott szisztémát ismét megszüntessék, sőt részben továbbfejlesztik azt; ez nem gátolja fejlődésüket, sőt ellenkezőleg, mint gyakran hirdetik, inkább előmozdítja azt.

Az említett cégek többségénél a nyereségrészesedés a bérszámra 5-10%-át teszi ki, némelyiknél rendszerint 5% alatt marad, keveseknél lépi túl a 10%-ot. Általában meglehetősen jelentékeny utánfizetésekről van szó, melyekkel a nyereségrészesedő cégek alkalmazottainak évi jövedelme több, mint más cégek alkalmazottaié.

A nyereségrészesedés alapját képező gondolatmenet a, következő: A vállalat és a neki dolgozó személyek, az első embertől az utolsóig, egy nagy egészet képeznek, melyet minden tagja teljes erejéből szolgálni tartozik. Az a vállalat, mely minden tagját buzgó és egyöntetű együttműködésre bírja nevelni, a siker és a fejlődés legnagyobb lehetőségét éri el. Miután az önzés egyike az emberi cselekvés és magatartás leghathatósabb és nem is a legrosszabb rugóinak, így ez a közösség-érzet csak úgy érhető el, ha az összesség sikere minden egyes tag sikerévé válik. Mint ahogy lanyha üzletmenet, vesztéses évek, üzembavarok, valamiképpen minden egyes kárára váltak, bér és fizetésesökkenéseket, előmenetelben való fennakadást, állások elvesztését stb. idéznek elő, így kell, hogy a vállalat fellendülését is, mindazok, akik abban közreműködtek, helyzetüknek a nyereségrészesedés által való javulásán, közvetlenül megérezzék.

A nyereségrészesedés ezen egészséges gondolata, minden kritika dacára előtör és érvényesül a bel- és külföldön egyaránt. Keresztülvitelére a gazdasági élet számos alkalmat nyújt. Elfogadhatjuk például Biermer (Elster Wörterbuch der Volkswirtschaft, Art. Gewinnbeteiligung) kritikai elmékedését, aki a következőket mondja:

„A nyereségrészesedés, theoretikus jogosultságát sokszorosan túlozzák. Általános keresztülvitelének nincs nemzetgazdasági jogosultsága, mert a közönséges iparviszonyban a munkások tömegének teljesítménye, alárendelt jelentőséggel bír az üzleti haszonra nézve. Sokkal inkább megfelel az igazságosságnak a munkásnak izolált teljesítménye szerint való megfizetése és ezen teljesítménynek nagysága, jósága és tartóssága szerint, darabszám, minőségi, megtakarítási és szolgálati prámiumokkal való honorálása, teljesen függetlenül az üzleti konjunktúráktól és függetlenül a vállalkozó kisebb vagy nagyobb nyereszkesedési ügyességétől stb.” A nyereségrészesedés barátja azonban nem elégedhetik meg a Biermer konklúziójával: „Csak ott van belső jogosultsága a nyereségrészesedésnek és csak ott ígéri a kívánt eredményt, ahol a munkás és hivatal-

nok befolyása az üzletmenetre igazán alapvető fontosságú.”

Jól van. Vitessék csak keresztül ott, ahol ez a belső jogosultsága megvan, a további már magától következik. Mai napság már senki sem képzeli, hogy keresztülvitelével a szociális kérdés meg lesz oldva. Sőt, ez újra és újra komplikálódik és az előretörő emberiséget mindig más problémák' elé állítja. De azért a jövedelemelosztás kérdésében és a gazdálkodás szociális céladásában nagy lépéssel előbbre leszünk.

Németországon kívül különösen Francia- és Angolország mutathatja fel a nyereségrészesedés számos esetét. Franciaországban 1906-ban mintegy 100 üzemre és 130 fogyasztási szövetkezetre terjedt ki. Propaganda céllal külön társaság alakult „a nyereségrészesedés praktikus tanulmányozására”, mely negyedéves lapot ad ki *Bulletin de la participation aux bénéfices* címen. Különösen biztosítótársaságoknál, forgalmi társaságoknál, nyomdákban és textilcégekben terjedt el a nyereségrészesedés. A két legrégebb, híressé vált francia nyereségrészesedő cég Jean Leclair építkező cég (1841 óta) és Godin öntöttvaskályha gyára. Mindkettő fennáll és virágzik.

Angliában a nyereségrészesedés épen az utolsó években ismét előrehaladt, azután, hogy az iránta való érdeklődés a gazdasági stagnáció idején tetemesen lepadt. Míg a Labour Gazette 1902-ben alig 1200 munkást számlált, akik nyereségrészesedéssel cégekben működtek, addig 1904-ben már 47.500, sőt 1910-ben 77900-84350-ig volt ezek száma, 69 cégnél. Ez a tetemes szaporodás különösen a légszeszipar kebelében fennálló mozgalomra vezethető vissza, melyet a déllondoni gáztársaság hozott létre. Ez a társaság 1908 október 4-én elhalt elnöke, George Livesey kezességére 1889-ben bevezette a nyereségrészesedést és magas fejlettségű rendszert alkotott belőle, 1904-ig 4 másik gáztársaság követte példáját, 1910-ben már 26 volt azon gáztársaságok száma Angliában, melyek példaképükhöz híven nem csak a nyereségrészesedést, de a tulajdonrészesedést is bevezették.

A déllondoni gáztársaság rendszere oly nagyvonalú és messzeterjedő, mindemellett még Németországban is annyira ismeretlen, hogy érdemes a főgondolatokat és tényeket közelebbről megvilágítani.

A fogyasztók védelmére, a gáztársaságoknak a monopólium túlságos kizsákmányolása ellen, a 70-es évek közepe óta a parlament speciális törvényeket alkotott, melyek a gáztársaságok osztalékát függővé teszik a gázárak nagyságától. Az utolsó törvényes szabályozás szerint 1900-tól kezdve például a déllondoni gáztársaság a gáznak 1000 köbláb utáni 3 s. 1 d. eladási ára mellett csak 4 százalék osztalékot adhat a részvényeseknek, melyet azonban a 3 s. 1 d.-nél alacsonyabb ár mellett minden penny után $\frac{1}{4}\%$ -al felemelhetnek. Az osztalék azonban ezen határon túl való árfelemelésnél minden penny után megrövidül $\frac{1}{4}$ percenttel *Emelkedő légszeszárak mellett tehát csökken a részvényesek osztaléka, süllyedő légszeszárak mellett emelkedik. Minél olcsóbban szállítható a gáz, annál előnyösebb ez nemcsak a fogyasztókra, de a részvényesekre nézve is.*

Ez a törvényes intézkedés ugyan közös érdeket hoz létre a fogyasztó és a részvényes közt, de a termelés egy fontos faktorát, a munkásságot, figyelmen kívül hagyja.

Hogy a törvény célzata teljesen elérhető legyen, mondotta Sir George Livesey, a munkásságot is bele kellene vonni ebbe az érdekközösségbe és fel kellene érdeklődését kelteni az iránt, hogy a gáztermelés mi-

nél olcsóbban legyen elérhető; ezért szükséges a nyereségben való részesedésük, még pedig olyformán, hogy részük emelkedő és eső gázárakkal, essék és emelkedjék. Szoros kapcsolatban a törvénynek az osztalékfizetésre felállított elvével, egy skála állapított meg, mely 1900 óta következő megállapításokkal bír: Ha a gáz ára 3 s. 1. d. vagy ennél több 1000 köbláb után számítva, nem osztatik ki nyereségrészesedés. Minden penny után, melylyel az eladási ár kisebb, $\frac{3}{4}\%$ pótlék engedélyeztetik a bér után, úgy hogy 3 s.-es gázár mellett a nyereségrészesedés $\frac{3}{4}\%$, 2 s.-es ár mellett $9\frac{3}{4}\%$ -a a bérnek. Miután a gázárak 1900 óta egy kivétellel 2 s. és 2 s. 3 d. közt ingadoztak, az utolsó évtizedben a nyereségrészesedés $7\frac{1}{2}$ – $9\frac{3}{4}\%$ -ra rúgott. 1910-ben az évi kereset után $8\frac{3}{4}\%$ -ot osztottak ki; ez 41327 font sterlingnek felel meg.

Hogy a munkások érdekeit a társaságéval még szorosabb kapcsolatba hozzák, bevezették 1894-ben a munkások és hivatalnokoknak a tulajdonban való részességét is. Azóta a nyereségrészesedés egyik fele, mint a munkások és alkalmazottak tulajdona a társaságnak adatik át, inig az összeg elegendő arra, hogy érte 5 font értékű részvényt adjanak. A másik fele felvehető, de kamatozás ellenében a társaság kezei közt is hagyható, 1910 június 30-áig a munkások 282.800 font sterling névértékű részvényt szereztek 360.400 font vételárért, melyek hűséges sáfárkodással kezeltetnek.

Ezenkívül 109.000 font kamatozólag volt a társaságnál elhelyezve, úgy hogy a résztulajdonosoknak 1910 június végén majdnem 470.000 font = 9,588.000 korona ösztökeje volt a társaságnál elhelyezve. A munkás és hivatalnok-résztulajdonosok száma hozzávetőleg 5500. A társaság részvénytökeje 6,000.000 font sterling. Sir George Livesey 1898-ban még egy nagy lépést tett előre. Egy Newcastle-on-Tyne-ben 1899 októberében tartott előadásán következőleg nyilatkozott:

„Miután áttértünk az 1889-iki nyereségrészesedésről 1894-ben a résztulajdonosságra, csak az utolsó lépésünk maradt hátra, a részadás az üzletvezetés felelősségében. Éreztük, hogy előbb vagy utóbb azok az emberek, kik megtakarított tőkéiket a társaságnál helyezték el, részt fognak kérni a tulajdonuk kezelésében. Ugyan, mikor ez az eszme felmerült, a kérdés nem volt égető, mert a társaság tőkéje meghaladta az 5,000.000 font sterlinget, „míg a munkásság összes betétjeinek értéke nem haladta meg a 20.000 fontot. De itt magasabb szempontok voltak mérvadók. Ezek abban álltak, hogy annál jobb, minél előbb neveljük a munkást arra, hogy az üzlet kereskedői részét értsé; hogy alkalmat kell neki adni arra, hogy az ipari kérdéseket ép úgy szemlélje a munkaadó, mint a saját szempontjából, hogy szükséges tehát, hogy magára vegye a felelősség egy részét, ahhoz, hogy bér munkásból a szó igaz értelmében, tulajdonossá emelhetessék.”

1898 óta tehát tagja a 9 tagból álló felügyelő-bizottságnak 2 munkás, akiket a munkás-részvényesek soraiból választanak és egy a hivatalnok-részvényesek soraiból választott hivatalnok. Hetenként egy ülést tart a felügyelő-bizottság, úgy hogy a munkás-felügyelő-bizottsági tagok hetenként 5 napon át egy előmunkás felügyelete alatt végzik teendőiket a gyárban, a hatodik napon pedig egy felügyelő-bizottsági tag dolgát látják el. Ezen igazgatók napidija a mulasztott munkabér plus 1 font 1 s. minden heti ülés után.

Ahogy ez az $1\frac{3}{4}$ rend a munkásságnak tetemes gazdasági és erkölcsi helyzetjavulást jelentett, ép úgy meglegősen előnyös volt a déllondoni gáztársaságra nézve. Ugyanazon béreket fizette, mint a két másik nagy londoni gáztársulat, de egy tonna karbonizált szénre

eső bér szükséglet, a gépek jobb kihasználása, a retortáknak szénrel való alapos töltése stb. következtében csak 2 s. 3 d.-re rúgott, körülbelül 1 s.-el kevesebbre, mint a másik két társulatnál, úgy hogy ezáltal, már előző években, körülbelül 50.000 font sterlinget megtakarítottak.

A munkások nagy összegeket kaptak kézhez és tulajdonosokká lettek, a fogyasztóknak jóval olcsóbban lehetett a gázt szállítani, mint a másik két társulat tette, vevőinek száma tehát nagyon sokkal gyorsabban emelkedett, mint ezeké, a gázellátás emelkedett és a társaság abban a helyzetben volt, hogy mindig nagyobb osztalékot fizethetett, mint konkurrencsei. Ezért 1901-ben indítatva érezte magát a londoni Commercial Gas-Company a nyereségrészesedést és tulajdonrészesedést bevezetni, 1909-ben ugyanerre a rendszerre tért át a legnagyobb és legrégebb londoni Gas-Light- and Coke Company az ő 10.000–11.500 alkalmazottjával, miután a külvárosi South Subum-Gas-Company már 1895-ben megelőzte. 1908 óta az angol gáztársaságok áttérése a nyereségrészesedésre és tulajdonrészesedésre olyannyira napirenden volt, hogy 1910 júliusáig már 26 nyereségy részesező gáztársaságot számlálhattunk. A rendszer jóságának legjobb bizonyítéka, hogy a konkurrencsek kényszerítve voltak ezt átvenni, mert másképp nem lehettek versenyképesek. Alig van ipar, mely ne mutathatná fel a gyakorlatban sikeres nyereségrészesedés példait. A mozgalom jövőjére nagyjelentőségűnek látszik, hogy jelenleg Angliában egy egész ipar azon fáradozik, hogy a nyereség- és tulajdonrészesedésre való áttérése által, a munkásokat érdekelt munkatársakká emelje és ezáltal ne csak azok anyagi helyzetét javítsa, hanem állásukat a nemzetgazdasági termelésen belül megváltoztassa, „nemesítse.” Kivárandó, hogy milyen eredménnyel ragadja meg ez a mozgalom az egész angol gázipart és hogyan hat majd tovább ez az imponáló eljárás a többi iparra. A mozgalom növekedni fog, ha az elhunyt Sir George Livesey szavai valóra válnak és széles körben elismertetnek: „Copartnership is neither philanthropy nor charity, but business, business up to date.” „A részesedés sem filantropia, sem jótékonyosság, hanem üzlet, és pedig olyan, mely a kor színvonalán áll!”

A szociális öntudat a modern igazságszolgáltatásban.

Írta: Lino Ferriani, Olaszország volt koronaügyésze.

Új szociális momentum kezdődik és játszik a fejlődési fok szerint kisebb-nagyobb szerepet minden nemzet igazságszolgáltatásában. Ebben nem kis része van nagy mesterünknek, a „jó bíró” Magnaud-nak és az ő példájának. Ő volt az, aki a büntető igazságszolgáltatás rideg és kérlelhetetlen papjai ellenére a római jogból átszármazott merev routine helyébe a „helyes”-nek az intúcióját tette. Lassanként kezdik megérteni, hogy a törvények vannak az emberek kedvéért, nem az emberek a törvények kedvéért. És hogy elsősorban nem a bűncselekményt, hanem a tettest kell megvizsgálni.

Semmi sem olyan észszerűtlen, mint az igazságtalan igazságszolgáltatás és semmi se olyan veszélyes, mint ez, mert megrendíti a társadalmi szervezetet és erőszakos reakciókra vezet.

A kormányok kötelessége az volna, hogy mindekelőtt a bírói kart modernizálják a helyett, hogy folyton új büntetőtörvényeket hoznak folyton új bűncselekménytípusok ellen, amelyek megakadályozására azonban nem bocsátanak előre új intézkedéseket. A bi-

rónak műveltnnek kell lennie, függetlennek és e célból jól fizetettnek és azonkívül kell, hogy a bíró a korának gyermeke legyen. Korának bajai kell, hogy viszhangot keltsenek a lelkében és mindenekelőtt azok a legtragikusabb bajok, amelyek az embert bűnbe kergetik. A legjobb törvények is rosszakká válnak, ha maradi bírák alkalmazzák. Viszont nincsen olyan silány törvény, hogy azt helyesen gondolkozó bíró az emberek javára ne tudná fordítani.

„Bírák! Nektek jobban kellene ismernetek társadalmunk bajait, mint a kormányzóknak és jobban, mint a törvényhozóknak. Mert ti láttatok fájdalmakat, kabalákat, hatalmi visszaéléseket, gyalázatos győzelmeket, igaztalan legyőzéseket, gazdag gonosztevőket, kik büntetlenül maradtak és ártatlan börtönöket. Szívetek vére árán kellett hogy megvásároljátok faluk és városok életének a biztos ismeretét és a szív ábécéjével: az emberi jellem ismeretével találjátok meg az álarc alatt a gonoszt, aki hősnek kendőzi magát és a szerencsétlen áldozatot, aki gonosztevőnek kendőzött hős.” *Giovanni Bovio.*

A civilizált világ nagyban büszkélkedik vele a francia forradalom óta, hogy „a törvény előtt mindenki egyenlő.” Közelebbről vizsgálva, kiderül azonban, hogy az igazságszolgáltatásnak nem egy, hanem legalább három osztálya van. Épen mintahogy a vasúton három osztály van: gazdagoknak, közepesen tehetőseknek és szegényeknek. A törvény csak annyiban általános, amennyiben mindenki hivatkozhatik rá; de hogy mi lesz a felelet, az már egészen más kérdés.

Amíg a mai állapot tart, addig mély szakadék fog tátongani az igazságszolgáltatás missiója és az igazságért lihegő új szociális lény szükségletei között. Ennek az igazságszolgáltatásban sok paragrafus volna, sőt tulajdonképpen minden egyes esetre külön kellene beállítani. (Csak nem a háromosztályos szisztéma módjára!)

Ennek az igazságnak a bírója tudná, hogy az igazi törvény előtti egyenlőség a mindenkire való külön elbírálásban áll. Különbűlék az indítékok, amelyekből a tett született, különféle kép hat az egyforma büntetés a különféle egyénekre.

De ha igaz, hogy a törvények javítása a megfelelő alkalmazás nélkül semmit se ér, úgy nem kevésbé igaz, hogy az igazságszolgáltatás a hatalommal szénában való gyávaság által megkötözi a bíró kezét és mérgeket enged a társadalom érzetében keringeni, ahol parancsoló szükség volna az ártalmatlanná tétel.

Ha egy gazdag ember egy gyermekkel szemben merényletet követ el, pénzzel elhallgattathatja a szülőket, de nemcsak a szülőket, hanem a bírót is, akinek már a kezében van a dolog, de megint kiesik onnan az indítvány visszavonása által. Elhallgattatni olcsó áron a felháborodott érzelmeket, degradálni a talán mindaddig becsületreméltó családot oda, hogy a legszentebbjén esett sérelmet pénzért elviselje, a könnyelműen megújított visszaélés veszedelmét, egyszerűen: a pénest a társadalom testében: mindezt megengedi a törvény.

Ezen a módon rendül meg a közönség erkölcsi öntudata. És így kerülhet forgalomba az a gyászos íge is, hogy pénzért minden megkapható, még az igazságszolgáltatás is. És meg lehet érteni, hogy ezzel a népnek sok értékmérője zúzatik össze, ha ugyan nem valamennyi. Mert a nép nem különböztet olyan tisztán: hogy vájjon egy korlátozott törvényhozó vagy pedig az egész igazságszolgáltatási szervezet az oka mindennek. Pedig hiszen az igazságszolgáltatásnak kellene a társadalom legjobb részének lennie.

Az erkölcs fogalma végső elemzésében a törvénykönyvből megy át a néptudatba. Ahányszor szükséges, annyiszor kell ezt a kódexet megújítani, megfiatalítani, világosabbá tenni és kiragadni a politikusok hálójából.

A tárgyalóteremben elsőrendű szakembereknek keli képviselnie a szociológiát, a kriminálantropológiát, a pszichológiát, a pszichiátriát és a nemzetgazdaságtant, és pedig állandóan, minden tárgyaláson, nem csupán akkor, amikor első osztályú pasasírok kerülnek sorra. Mert a mai helyzet, amelyben a bíró van legfőbb szakértőnek megtéve, tudományosan teljesen tarthatatlan. Lehet-e kívánni egyetlen embertől, hogy a büntetőjoggal valamiképpen összefüggő minden tudományt keresztül-kasul tanult légyen, mikor ezek mindegyike alkalmas arra, hogy egy egész emberéletet kitöltsön?

Nem lehet kívánni. És a bírónak nem is kell mindé tudományágakban tudónak lennie. Hanem igenis kell, hogy a tudója legyen minden testi és lelki fájdalomnak, amelyek fölött ítélkeznek. És ha az, akkor ki fogja egyeztetni a boldogtalant a társadalmi szerződés igazságtalanságaival, amelyeknek áldozatul esett.

Akkor azután majd hamarosan, ki is alakul egy új jog-szociális öntudat, ellensége minden aljasságnak, amely a mai emberiséget beszennyezi. És csak akkor keletkezhetik egy új törvényhozás, amelynek forrása az egész nép öntudata leszen – és akkor nem lesz hiány méltó bírákban.

A német otthonmunka törvény.

Az új német otthonmunkatörvény 1912 április hó 1-én lép életbe. Kiterjed úgy az olyan munkásokra, kik kizárólag mint a család hozzátartozói vannak foglalkoztatva, mint a többi otthonmunkásokra. A törvény az otthon-munkás műhelye alatt nem csak az ipartörvény keretében megjelölt műhelyt érti, hanem azon helyiségeket is, amelyek egyúttal alvásra, lakásra, főzésre szolgálnak. Ilyen műhelyekről is intézkedik az új törvény, és kimondja, hogy a rendőrhatalóság a közigazgatási hatóság javaslatára azokban egészségi és erkölcsi szempontból jelentős átalakításokat, esetleg azok kiürítését rendelheti el. A törvény szerint különösen a 18 éven aluli otthon munkások és az otthonmunkásnők egészségére és erkölcsi éleire fordítandó nyomatékos ellenőrzés. Elrendelhető az is, hogy az életre vagy az egészségre veszélyes otthonmunka a lakásra, alvásra vagy főzésre szolgáló helyiségekben ne legyen végezhető. A rendőrhatalóság idevágó intézkedéseiben a gyermekvédelmi törvény rendelkezésein is túlmehet és a 16 éven aluli munkások munkaidejének tartamát is megállapíthatja.

Különös intézkedéseket foganatosíthat a rendőrhatalóság olyan iparágban, amelyekben a munkás élelmi vagy élvezeti cikkek előállításával foglalkozik. Így elrendelheti, hogy az ilyen műhelyek egyéb célokra ne legyenek használhatók.

Minden otthonmunkás köteles a helybeli rendőrhatalóságnál műhelyét bejelenteni.

Fontos rendelkezése a törvénynek, hogy a szövetségtanács, sőt az országos rendőrhatalóság is, némely, az életre vagy az egészségre veszélyes munkát bizonyos járásokban betilthatnak.

Az új törvénynek a munkaadóra, illetve a megbízóra vonatkozó rendelkezései a következők:

Azon helyiségekben, amelyekben a munka kiadatik, a bértáblázat kifüggesztendő, hogy az otthonmunkás a fizetett bérekről állandóan tájékozva legyen. Minden otthonmunkást bérkönyvvel kell ellátni, a

melybe a kiadott munka és a fizetett bér bejegyzendő. Jegyzék vezetendő a foglalkoztatott munkásokról és ezek műhelyeiről. A rendőrhatalóság beavatkozására otthonmunka csak olyan munkásnak adandó ki, aki a rendőrhatalóság által tett egészségügyi rendelkezéseinek eleget tett és ezt a munkaadó előtt igazolja. Vállalkozók, akik olyan otthonmunkásokat alkalmaznak, akik élelmiszerek előállításával foglalkoznak, hatóságilag kötelezhetők, hogy legalább félvétenként a munkás otthonműhelyét látogassák meg.

Ezekből az intézkedésekből hiányzik az otthonmunkás bérminimumának törvényes megállapítása, amelyet pedig már nem egy külföldi otthonmunkatörvény ismer. Az idevonatkozó indítványokat a birodalmi gyűlés többsége leszavazta. Ehelyett a munkáskamarához hasonló szakbizottságok alakítását hozta be a törvényhozás. A szövetségtanács bizonyos iparágakra (de legalább kettőre), vagy bizonyos területekre elrendelheti otthonmunka szakválasztmányok alakítását. Ezek a szakválasztmányok egyenlő részben otthonmunkásokból és munkaadókból, az elnökből és két ülnökből állanak. Utóbbiaknak megfelelő szakismeretekkel kell rendelkezniük. A szakválasztmányok javaslatokat készítenek, véleményt adnak, tarifaegyezmények előkészítésénél közreműködnek stb. Nagyjában hatáskörük a munkáskamarakéval egyezik meg, és több szövetséges állam területére is kiterjedhet.

Szociálpolitika.

Az első budapesti népszálló elkészült. Mintegy 40 külön szobán kívül körülbelül 396 hálófülke áll a jelentkezők rendelkezésére. A hálófülkék az emeleteken közös, hossza folyosókról nyílnak, 1.80 méter szélességében és 2.50 méter hosszúságban, fehérre festett ajtó felett 65-70 cm magasságban drótháló helyettesíti a falat, ezen ömlik be a világosság a villanylámpákkal pazarul világított folyosókról. A hálófülke berendezése: szürkéremázolt vaságy, ehhez van kapcsolva egy kis lecsapható asztalka (mint a vonatokon), egy szék és fogas. Az aszbeszt-padlójú folyosókon tizlépésnyire szolgáló-orszoba, házi telefonnal felszerelve. A hálófülkék sorát minden emeleten mosdóhelyiség zárja be, fehér színű mosdószoba tizenkét személyre, hideg és melegvízzel, törölközőkkel, szappannal. A hálófülkéken kívül emeletenként külön szobák is vannak, főképp olyanok számára, akik éjjel járnak munkába, hogy társaik nyugalmát ne zavarják, viszont ők maguk is tovább alhassanak. Egy-egy emeleten 132 hálófülke van, összesen tehát 396, továbbá 44 külön hálószoba, vagyis a Népszállóban összesen 440 embernek jut hely. A souterainen vannak elhelyezve a mosókonyhák, szertárak, gépházak s a *fürdők*. A földszinten van a kefélt ruhák és cipőtisztításra; a ruhatár, ahol minden szobának meg van a maga szürke színű szekrénye; a podgyászraktár; biciklitár; fehérneműraktár. Elkülönített részben van a gyengélkedők szobája, hat ágygyal, mellette a tisztiorvos rendelője és az esetleges fertőzött betegek szobája. A *konyhában* 275 literes kazán szolgál levesfőzésre, egy 100 literes pedig főtt-tészának. Az ebédlőben 36 hosszú asztalnál körülbelül 450 ember étkezhet. A néző tekintetét leginkább megragadják a szép kutak, összesen négy, az ebédlő különböző helyein. Elmés szerkezettel konstruáltak aképpen, hogy egy gomb megcsavarásával a vízszög kibugyan és belesurog az ember szájába. Ivópohár felesleges itt. Az étteremből nyílik két konyha (40 rechaival) olyanok részére, akik maguk akarnak főzni.

Van játékhelyiség (a kártya tilos), olvasószoba és könyvtár (10,000 kötet), látogató szoba.

A népszállóban rendes hálófülkéket és külön hálószobákat a jegyutalvány előzetes megváltása mellett lehet bérelni. A rendes hálófülkék jegyutalványának ára a következő:

a) hét egymásután következő éjjelre (heti jegy) 3 korona; b) két egymásután következő éjjelre 1 korona 10 fillér; c) egy éjjelre 60 fillér.

A külön hálószobák utalványainak ára a következő:

a) hét egymásután következő éjjelre (heti jegy) 4 korona 20 fillér; b) két egymásután következő éjjelre 1 korona 40 fillér; c) egy éjjelre 80 fillér.

A népszállóban minden 14 évnél idősebb férfit, a kinek évi keresete 2000 koronát meg nem halad, felvesznek, ha csak a felvétel ellen különös okok, pl. részszegség, iszákosság, közismert veszekedő természet, vagy betegség nem szólnak.

A hálóvendégek, az emeleteken, a hol a fülkék vannak, csak este 7 órától reggel 9 óráig tartózkodhatnak.

A külön hálószobák tulajdonosai délután 2 óráig szobájukban maradhatnak, ha igazolják azt, hogy állandóan éjjeli üzemben dolgoznak. Ezt a körülményt a jegyutalványra is rá kell a jegypénztárnak vezetnie.

A vendéglőt házikezelésben tartja a főváros üzemben és 60 fillérért 3-4 fogásos kitűnő ebédet lehet kapni. Ennek az ebédnek az étlapját a felügyelőbizottság állapítja meg időről-időre, de mindenkor két hétre előre. Az ebéd rendszerint: leves, hús, főzelék és tészta. Egyszerre kétezer ember számára lehet a főzőüstökben és takaréktűzhelyeken ebédet vagy vacsorát készíteni. A ki azonban a 60 fillért is sokalja egy jó, erőteljes ebédért, az használhatja a kantinekat. A népszállót Schodits Lajos és Eberling Béla készítették. Az építés és berendezés a fővárosnak 1,090.000 koronájába került.

A választási reformot a munkásbiztosítási ügyei a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége kapcsolta össze. A Gyosz. által készített tervezet a választójogot csak azon írni, olvasni tudó ipari munkásoknak adná meg, akik két évig egy városban (kerületben) laknak és legalább öt éven át az országos munkáspénztárnak betegség vagy baleset esetére biztosított tagjai. Az ipari munkásnak az alkotmány sáncaiba való beeresztése fejében a Gyosz. az összeférhetetlenségi törvény eltörlését követeli. Ezt a tervezetet Lukács József, az Országos Pénztár alelnöke a gyáriparosok szövetségének választmányi nagygyűlésén megemlékező kritikával elemezte végig. Kitűnt, hogy azok a számadatok, sőt azok a törvényjavaslatok is, amelyek a tervezet kiindulópontjának tarthatóságát legalább látszólag fedezték, jórésben tévesek. Lukács József beszédének ide vonatkozó része némi rövidítéssel így hangzik:

„Mindenekelőtt ki kell jelentenem, hogy én a korlátozás nélkül való általános, titkos, egyenlő és községenként, választójog híve vagyok.

A munkásnak az állandó lakáshoz kötött választójogát igazságtalannak ítélem. Szerintem meg kell adni a munkásnak azt a jogot, hogy kenyerét ott keresse, ahol azt legjobban megtalálja. A korlátozás terén legfeljebb az írás-olvasás követeléséig mennék el; ezt is csak azért, mert ipari munkásról lévén szó, ez a posztulátum csak ideig-óráig okozhat némi eltulodást. A tervezet kiindulási pontja rendkívül érdekes. Az O. P. jelentéséből megállapítja, hogy 1910-ben az O. P.-nak kerekén egy millió alkalmazott biztosított tagja volt. Ez-

zel szemben a bejelentések száma kereken 2 millió 500.000 s így egy munkásra átlag évente harmadfél foglalkozási helyváltozás esik.

Ez a szomorú fluktuáció vezet azután a Tervezetet arra, hogy a II. részben az „ipari alkalmazottak nagy részére” a két évi egy városban vagy kerületben való lakáson kívül még 5 évi O. P.-i tagságot ír elő. Amint az előbb a röghöz kötöttség követelményét igazságtalannak ítéltém, úgy az O. P.-i 5 éves tagság követelménye, szerény nézetem szerint, legalábbis ugyanilyen súlyos beszámítás alá esik. Ez a két faktor ugyanis együttesen – mert junktimként jelentkezik – a lehető legradikálisabban egyszerűen kizárja az ipari munkásság egy igen nagy részének, jelesen a szezonmunkásoknak választói jogát.

Bár a tervezet reámutat az 1907: XIX. t.-c. 61. §-ára, mely fentartja a biztosított tagsági igényét a munkából való kilépés esetén is, három hétre akkor, ha egy éven belül hat hónapig (és nem két hónapig) s hat hétig, ha két éven belül tizenkét hónapig volt biztosítva, de mondanom sem kell, hogy pl. az az építő-, kövező vagy egyéb szezonmunkás télen – kereset hiányában – biztosításra nem lévén kötelezve, a választójog kedvéért önkéntes tagként nem jelentkezik s így a tél folyamán, mely nem 3, se nem 6 hét tagsági jogát elveszíti. Már pedig az az előbb említett fluktuáció, szerény véleményem szerint, nagy részben erre vezethető vissza és csak kisebb részben arra, hogy „a magyar munkásság természete az állandó munkástörzsek kialakulását általában lehetetlenné teszi.”

S ha a taghullámozás egy olyan nagy kunjunkturális évben, mint az 1910-ik év volt, ilyen dimenziókat öltött, kérdezem, mekkora leszen rossz időben.

Amint méltóztatnak látni, a választójognak az O. P.-i tagsághoz való kötele nem vezet el oda, amit a Tervezet nyilván céloz, s ezzel a rendszerrel az ipari alkalmazottak nagy részének az alkotmány sáncaiba való bevitelle nem lesz lehetséges. Ilyen alapon ugyanis az O. P.-i 5 éves állandó tagok azonosak lesznek azokkal, kikre a tervezet a magasabb kvalifikációt: a 2 évi tartózkodáson kívül az állandó lakást, illetőleg önálló tűzhelyet írja elő.

A Tervezet jogkiterjesztést kíván, nyilván abból kiindulva, hogy minden politikai lealázás a tömeget törvénytelen utakra viszi. Küszöböljük ki az utcát s adjuk meg azt a lehetőséget, hogy a törvényes fórumon, legális formában jussanak szóhoz s esetleg érvényre a jogos követelések. A gyáriparosságnak félelemre oka nincs. *A reakcionárius, feudális s egyéb tobzódások letörésére mi – a polgárság – elég erősek nem vagyunk. Ebben az irányban s az egyedül helyes demokratikus fejlődés elérésében pedig az ipari munkásság csak segítő társunk lehet.*

A főváros szociálpolitikai ügyosztályához (XIV. ügyosztály), melynek élén Wildner Ödön tanácsos áll, a következő ügyek tartoznak: a szociálpolitikai ügyek általában, így a lakásügy és az ezzel összefüggő minden kérdés; tanácsadó vagyontalanok számára; ingyen jogvédelem; a munkásszervezetek, a munkaadók szövetségi egyesületei és általában az ipari és kereskedelmi szervezetek ügyei; munkásbiztosítási pénztári ügyek; munkaközvetítő, önhibán kívüli munkanélküliség esetére való biztosítás; népélelmezés; népfürdők; anya- és gyermekvédelem; városi könyvtár és múzeum; képzőművészeti és régészeti ügyek; technikai és művészeti nevelés; rajz- és zeneoktatás egységes irányítása; a szabadoktatás ügye; a Ferencz József koro-

názási jubileumi alapítványok és a millenniumi kétmillió alapítvány ügye.

Curiai döntések sztrájk esetén. A Curia a közel napokban két igen érdekes határozatot hozott. Egy konkrét esetben ugyanis egy bányamunkás részt vevén a sztrájkban, az illető bányatársaság öt büntetésből elbocsájtotta a szolgálatból. Az így elbocsájtott bányamunkás az illető bányatársaság társládájába befizetett járulékait követelte vissza, amit a társaság a társláda alapszabályainak amaz intézkedésére való utalással tagadott meg, amely szerint a szolgálatból büntetésből elbocsájtott munkás még ezeket a társládába befizetett járulékait is elveszti. A Curia ezen az alapon a felperesként fellépett bányamunkást keresetével el is utasította, kimondván, hogy a sztrájk okából történt elbocsájtás büntetésből történtnek tekinthető.

Egy másik esetben pedig ácsmunkások arra egyesültek, hogy bizonyos meghatározott minimális áron alól senki, közülük munkát nem vállalhat és az, aki ezt a tilalmat megszegi, köteles a közös pénztárba meghatározott összegű fillért fizetni. Az ezen kötbér iránt teljesített perben a kir. Curia a megállapodást érvényesnek fogadta el és a kötbért megítélte azzal a megokolással, hogy munkások egyesülése arra, hogy az egészséges verseny káros következményeinek elhárítására, a szokott forgalmi árak fenntartása mellett – a minimális árak betartassanak – nem ütközik a jó erkölcsbe. (Magyar Ipar).

A kereskedelmi miniszter a költségvetés tárgyalása alkalmából a szociálpolitikai kérdésekről is nyilatkozott. Kilátásba helyezte a kisipari szervezetek határozott támogatását. A sztrájk kérdését okvetlenül rendezendőnek tartja és ebben a rendezésben a sztrájk-török megvédését nem tartja az alaptalan sztrájkok megszüntetésére elegendőnek. A munkásbiztosítási novella megalkotásától reméli, hogy a „magyar munkás egész lelkét és kedélyét fogja a munkájába beleönteni.” Az ipartörvény revíziója nem egy kódexben, hanem több törvényben fog megtörténni és pedig elsősorban az *építőiparról*, a vándoriparról és az ipartársulatokról szóló novella készül el. Az első kettő egy-két hónap múlva kerül nyilvánosságra. Ezt fogja követni az ipari bíraskodásról, a magántisztviselőkéről, a női és fiatalok munkásokról szóló tervezetek.

Török szakszervezetek. Az új török alkotmány életbelépte óta Törökországban is megindult a szakszervezeti mozgalom. Az új szakszervezetekhez eddigél mintegy 180.000 munkás szegődött. A mozgalom székhelye Szaloniki, amely a politikai szabadságmozgalmaknak is élén áll és a nyugati mintaképekhez legközelebb álló, legmodernebbül differenciált városa Törökországnak. Konstantinápolyban és az ázsiai városokban a szakszervezedezés túlnyomólag tisztán gazdasági jellegű, Szalonikiben azonban a politika iránt élénken érdeklődő és a nyugati eszmék iránt nagyon fogékony zsidó lakosság révén már a szocializmusnak is nagy szerepe van. Az új szervezetek ugyanavval a szellemmel vannak megtöltve, amelyek a nyugatiakat vezetik.

A kereskedő ifjúság állampolgári nevelése. A leipzig-i „Verband Deutscher Handlungsgehilfen” elhatározta, hogy a jövőben minden tagjának évente legalább egy értékes könyvet ad ingyen az állampolgári ismeretek vagy a közgazdaság köréből. Miután a szövetségnek 95000 tagja van, a határozat végrehajtása széles néprétegben van hivatva terjeszteni a polgári és gazdasági ismereteket. A szövetség, amely tagjainak így lassanként egy jó kis könyvtárat szerez, ez-

által az általa fentartott továbbképző tanfolyam sikerét óhajtja bizonyosabbá tenni.

Új cselédtörvényt hoztak múlt év okt. 28-án Alsó-Ausztria számára. A törvény a házi és gazdasági cselédekre vonatkozik. 14 éven alóli személyeket tilos cselédeknek felfogadni. A szolgálati szerződés megkötésétől számított 24 órán belül felbontható. Ilyen esetekben a cseléd a foglaltot egyszerűen visszaadhatja, ha azonban a szolgálatadó a visszalépő fél, a havi bér negyedét tartozik fizetni a cselédnek. Ha azonban a szerződés érvénybelépte után tagadja meg a cseléd a szolgálatot, akkor karhatalommal is szolgálatba lépésre kényszeríthető. A cseléd csak olyan munkára alkalmazható, mely erejét nem múlja felül. A napi munka tartama nincs megszabva, a törvény csak annyit mond, hogy csak korához és erejéhez mérten foglalkoztatható, tehát nem foglalkoztatható olyan módon, mely egészségét veszélyezteti. Ünnepnapon a templombamenésre időt kell engedni. Ezenkívül 21 éven aluli férfi személyeknek hetenként egy fél nap, a többieknek minden második héten két órás kimenő jár. Ha a cselédnek felmondattott, időt kell neki engedni, hogy hétköznapon is új hely után nézhessen. A bér havonként utólag, a kosztpénz félhavasanként előre fizetendő. Felmondási idő 14 nap. Bármilyen okból is elbocsájthatja a gazda a cselédet, ha a felmondási időre eső bérét és kosztpénzét kifizeti. A kosztpénz – ha nincs megállapítva – ugyanannyit tesz ki, mint a bér. De ezenkívül még a bér egyötöde is fizetendő. Minden gazda négy hétig tartozik a beteg cselédre gondoskodni, és a béren kívül az ellátás, az orvosi kezelés, gyógyszer is a gazdát terheli. De ez kórházba való utalás útján történhetik. A cselédkönyvbe nem szabad olyan megjegyzést tenni, a mely a cseléd helyzetét megnehezíti.

Oroszországban fogházbüntetés éri azt a mezőgazdasági vagy gyári munkást, aki a szerződési időn belül elhagyja szolgálati helyét. A törvénynek az ipari munkásokra vonatkozó részét, úgy látszik, a дума most el fogja törölni. Egy ilyen irányú törvényjavaslatot ugyanis a дума nemrégiben előkészítés végett egyik bizottsághoz utasított.

Minimális bérek megállapítására, nemcsak Angliában, hanem Indiában is állított fel bérhivatal és pedig a doboziparban. Az ir bérhivatal most a nőmunkások, valamint általában az otthonmunkások órabérért 30 fillérben (3 d) állapította meg. Nem terjed ki ez az órabér a tanulóleányokra, valamint azokra, akik csak alkalmilag vagy csak a kiegészítőmunkálatoknál lesznek foglalkoztatva. A tanulóleányok minimális bére is meg van szabva, de alacsonyabban. Ezek heti bére az első hat hónapban 4.8 korona, mely hat havonként fokozatosan emelkedik. Az utolsó 6 hóban a heti bér 12 és fél korona.

Az üvegyári munkások védelmére múlt év október 8-án Franciaországban két rendelet lett kibocsájtva. Az egyik az olyan üveghutákra vonatkozik, amelyben az üvegfűvás szájjal történik, a másik az üvegyártásban alkalmazott gyermekekre. Az első rendelet a fűvocsó közös használatát korlátozza egészségügyi szempontokból. Közös fűvocsó használata csak olyan munkásoknak van megengedve, akik orvosi bizonyítvánnyal igazolják, hogy ragályos betegségben nem szenvednek. Az orvosi vizsgálat időnként megismétlendő. Míg eddig továbbá a cseppfolyós üveg kiemelése és a fűvás csak a 13 éven aluli gyermekeknek nem volt megengedve, az új rendelet a tábla- és asztal-üvegyártásánál ezt a korhatárt 15 évre, az üvegfűvásnál pedig 16 évre, másnemű gyártásnál pedig 14 évre emeli fel. A 14 és 16 évek közötti gyermekek által

feldolgozandó üveg 1000 grammot nem haladhat meg. Az üvegnek csövekbe vagy rudakba való nyújtása 15 éven aluli gyermekeknek nincs megengedve. Végül a 18 éven aluli munkások arcát a melegkisugárzás ellen védőkészülékkel kell ellátni.

A gyermek és női munkásoknak bányákban való alkalmazásáról szóló osztrák törvényjavaslat az alsóház múlt év nov. 23. ülésében a szociálpolitikai bizottsághoz utasította.

Egy községi üzem feladása. Nürnberg város múlt év november havában szenvedélyes képviselőtestületi viták után elhatározta, hogy az elektromossági művek községi üzemét feladja és az elektromos áram szolgáltatását magántársaságra bízta, melyben a város részvénytulajdonosok útján biztosítja a vezetést. Nürnberg város az e célra kibocsájtott részvények 51 százalékát jegyezte. A szociáldemokraták az üzem községi alapítását követelték, de a város überaus többsége indítványukat leszavazta. (Kommunale Praxis.)

Szövetkezetek községi támogatása. A francia parlament elé 1911. október havában egy tervezet került, mely tekintettel a drágaságra, községi támogatással sütődékeknek és húsárúsításnak szövetkezeti alapon való alapítását akarja előmozdítani. A javaslat 1. §-a kimondja, hogy községek jogosultak ilyen célra alakult szövetkezetet hitellel támogatni. Ez a hitel a berendezési és üzemi költségek felénél nem lehet nagyobb.

1912 január 1-én életbelépett nálunk az iparüzemekben alkalmazott nők éjjeli munkájának eltiltásáról szóló 1911 :X)IX. t.-cv Kivételt képeznek a nyersrépacukorgyárak, a gyapjúfűsülési és fonási üzemek és a pénzügyminiszter fenhatósága alatt álló bányászati üzemek földfelszínen folyó munkái, ha azok éghajlati befolyások miatt évenként legalább négy hónapon át szünetelnek. Ezekre a törvény csak 1920. jan. 15-től kezdve nyer alkalmazást. A törvény hatálya alá esik minden üzem, amely 10-nél több munkást alkalmaz. Ezekben a nőmunkásoknak legalább 11 órai megszakítás nélkül tartó éjjeli munkaszünetet kell engedni, mely éjjeli munkaszünetbe az este 10 órától reggel 5 óráig tartó időnek bele kell esnie. Az elsőfokú iparhatóság az éjjeli munkaszüneteknek egy órával való leszállítására engedélyt adhat az évszakok befolyásának kitétt és azokban az üzemekben, ahol ezt kivételes körülmények indokolják. Ez az engedély azonban egy évben legfeljebb 60 napra adható meg.

A szamar és az ember. Egyik kitűnően szerkesztett mezőgazdasági szaklapban egy szakember cikket írt a szamarról. Közöljük a cikkből a következő passzust:

„A külföldiek ismételten vásároltak Magyarországon olcsó áron szamarakat. Ám, sajnos, utóbbi időben inkább Olaszországból fedezik ebbeli szükségletüket. Okát ennek abban látom, hogy a magyar szamar minőségére egyáltalán nem nagy súlyt fektetnek. A gondozás minimális, majdnem semmi, minélfogva a magyarországi számaranyag csenevész, elmaradt, apró, sőt gyöngye testalkatú. Azért, hogy a szamar a legsilányabb tápszerfélével is beéri, nem kell őt mindjárt a leghitványabb táplálékra szorítani.”

E mély igazságú soroknak meg van az a szomorú érdekessége, hogy szórul-szóra igazak akkor is, ha a „szamar” helyébe mindenütt „ember”-t teszünk.

A szakegylet a munkások hivatott képviselője. Ezt a szentenciát egyhangú határozatban mondotta ki az angol parlament, a mely előtt olyan indítvány fektűt, hogy a törvényhozás kényszerítse a vasúttársaságok igazgatóik a munkásszövetség kiküldötteivel való

tárgyalásra, amitől az igazgatók tudvalevőleg vonakodnak. Ezt a javaslatot ugyan nem fogadta el a parlament, de a kormány indítványára határozatilag ki-mondotta, hogy a megbízottakkal való tárgyalást szükségesnek tartja és utasítja a kormányt, hogy a felek összehozásában segédkezet nyújtsion.

Milliók kenyér nélkül egy ember miatt. Emlékezünk még a budapesti nagy vasmunkássztrájkra, amelyben egy ember elbocsátásának a kérdése volt a harc oka és a béke föltétele. Ez az eset most óriási méretekben megismétlődött Angliában, Lancashireben, a hol több, mint háromszázezer embert zártak ki a szövögyárak egy semmiségből kifolyólag. Két gyárban a munkások sztrájkba léptek, mert nem akartak szervezetlen munkásokkal dolgozni. Mindkét üzemben két-két munkásról volt szó, akik nem voltak hajlandók a szakegyesületbe belépni. Közben a négy közül három belépett a szervezetbe, de a sztrájk a vonakodó egy ember miatt is tovább tartott. Erre a gyárosok szolidaritásba léptek egymással és kizárták munkásaikat. A világ legnagyobb szövőipara, a lancashirei, most szünetel, mert egy szál ember nem akart belépni a szervezetbe.

Törvényjavaslat a sabotage ellen. A Briand által egy évvel ezelőtt bejelentett törvényjavaslat a sabotage üzelmek ellen immár paragrafusokba szedve fekszik a francia törvényhozás előtt. A javaslat szövege a következő:

I. Fejezet. A büntetőtörvénykönyv 443. §-ában következő változás történik:

1. §. Egy hónaptól kétévig terjedhető fogházbüntetés és 50-től 1000 frankig terjedhető pénzbüntetés éri azt, aki készülékeket eszközöket vagy más tárgyakat bármilyen módon szándékosan szétrombol, megcsonkít vagy rendeltetésétől elvon, hogy valamely köz- vagy magántulajdon képező ipari vagy kereskedelmi vállalat üzemét megakadályozza vagy megnehezítse. A kísérlet büntetendő.

2. §. ugyanaz a büntetés éri azt is, aki ajándékok nyújtásával, ígérekkel, fenyegetéssel, tekintélyével vagy hatalmával való visszaélés által, lazítással vagy megtévesztéssel valakit e bűncselekményre felszólít, aki annak keresztülvitelére pontos utasításokat ad, akár van a felszólításnak és utasításnak sikere, akár nincs.

3. §. Ha a bűncselekményt, annak kísérletét vagy az arra irányuló felszólítást közszolgálatban álló ipari vagy kereskedelmi alkalmazott vagy munkás követi el, úgy 2 évtől 5 évig terjedhető fogházbüntetéssel és 200-tól 2000 frankig terjedhető pénzbüntetéssel sújtandó.

7. Fejezet. Az 1881. július 29-iki sajtótörvény 24. fejezetében a 3. és 4. §. közé iktattatik a következő rendelkezés:

Aki sajtó útján a btkv. 443. §-ába ütköző bűncselekmény elkövetésére egyenesen felhív, ha a felhívás eredményre nem vezet, az illető paragrafusban megszabott mérték szerint büntetetik.

A közszolgálatban álló ipari vagy kereskedelmi alkalmazott vagy munkás, aki ilyen felhívást közzétesz, ugyanazon törvénytervezet 3. §-a szerint büntetendő.

7/7. Fejezet. Az e törvénybe ütköző vétségekre a büntetőtörvénykönyv 463. §-a alkalmazandó.

A munkapiac. Magyarországon még mindig sajnosan nélkülözzük a munkapiac adatainak megbízható gyűjtéseit és állandó kimutatását, ami pedig oly fontos része egy ország szociálpolitikájának, hogy ma már minden kultúrállam megteremtette az ilyen kimutatás lehetőségeit. Ezekből tudjuk, hogy az ideai esztendő egyike a legkedvezőbbeknek. Angliában például az utóbbi tíz esztendőben soha nem volt olyan alacsony a munkanélküliek száma, mint az idén. Míg például

1908-ban október hó végén a trades unionokban szervezett munkások 9.5 százaléka volt munkanélkül, addig az idén 2.8 százaléka. És míg tavaly október végétől november végéig emelkedett a munkanélküliek száma, addig az idén csökkent 2.8 százalékról 2.6 százalékra. Még kedvezőbb a helyzet Németországban, a hol majdnem 2 millió e tekintetben számon tartott munkás közül októberben csupán 1.6 százalék volt munkanélkül, amely szám azonban novemberre 0.1 százalékkal növekedett., Belgiumban 1.5 százalék volt munkanélkül októberben, a tavalyi 2 százalékkal szemben. Dániában 4.3 százalék a tavalyi 5.2 százalék mellett. A viszonyok rosszabbak voltak azonban Franciaországban, ahol 1910. októberében 5.9 százalék volt a munkanélküliek száma, míg az idén 7.5 százalék.

Berlin városa a nép zenei élvezete érdekében szép áldozatot hozott. Évi 60.000 márkát szavazott meg a nagytekintélyű filharmóniai zenekarnak, azzal a kikötéssel, hogy a zenekar köteles nyáron 35, télen 5 nyilvános hangversenyt rendezni 30 pf. beléptidj mellett és külön 6 ifjúsági hangversenyt szabad bemenettel. Ez utóbbiakra a jegyeket az iskolákban osztják ki a tanulóknak.

Összavazás a sztrájkbalépés tárgyában. Anglia munkás világa óriási arányú forrongásban van. Majdnem szünetlen a legnagyobb arányú harcok fenyegető veszedelme. A forgalmi munkások világraszóló sztrájkja után a szövőipari munkások hatalmi harca jött, amelyről lapunk más helyén adunk hírt és a közel jövő eshetőségei között van az általános bányászsztrájk. A bányászok ragaszkodnak a minimális bérek megállapításához, amelyből hónapokon keresztül tartó tanácskozás után se lett semmi, inert a munkáltatók többsége hallani se akart róla. December 20-án Londonban tartották meg a bányamunkásszövetség nagygyűlését, amelyen 600.000 bányász 100 kiküldöttel volt képviselve. A nagygyűlés elhatározta, hogy január első felében összavazással fogja eldönteni, legyen-e általános bányász-sztrájk, amely igenlő esetben a tavaszszal proklamáltatnék. A hangulatot ismerő vezetők biztosra veszik, hogy a sztrájknak meg lesz a szükséges kétharmad többsége.

Az alkohol számlája. Ismerős és sokszor elismert tények, de abban a számunkban, amely először viseli fején a „Szociálpolitikai Szemle” címet, mégis szükségesnek tartjuk elmondani: A magyar állam 1912. évi költségvetése szerint szeszdó címén 126,000.000 koronát, söradóban 9,510.000 koronát, boritaladó címén 20,990.000 koronát, söradó pótlékban 4,190.000 koronát akar bevenni polgáraitól ebben az esztendőben, összesen tehát 182,000.000 koronát. Valóban azonban jóval többet fog bevenni. Méltóztassék csak megközelítőleg kiszámítani, hogy mi ennek az alkoholfogyasztásnak a tökéértéke, amelynek csak az adója majdnem 200 millió korona. Bizonyosan olyan szám jön ki, amely Magyarország egész hatalmas államháztartási budgetjét messze túlhaladja. Egy olyan szükséglet számlája, amely nélkül jól, sőt jobban, szépen, sőt szebben, boldogan, sőt boldogabban lehet élni a világon.

Állandó állami ipari egyeztetőhivatalt (Industrial Council) állított fel a múlt év október 20-án Anglia, amelynek feladata bér- vagy egyéb viszályok esetén a felek közötti vitába békítőleg közreműködni, de csak a felek felhívására. A hivatal meg nem egyezés esetén nem bír döntési joggal és semmiféle kényszereszköz nem áll rendelkezésére. A hivatal ma 13, a kereskedelmi miniszter által egy évre kinevezett tagból áll, felerészben munkaadókból, felerészben munkásokból.

Munkásokat Angliában 76 cég részesített nyereségében 1911. év június hó végéig. Ez által a hetvenhat cég által foglalkoztatott munkások száma 80-88.000 között hullámzott. Ez a nyereségrészesedés igen szerény és a bérekhez viszonyítva legnagyobb részt a bér 1 és 20 százaléka között váltakozott.

Német munkásszervezetek. A német birodalomban 1910. év végén 4 millió 51 ezer szervezett munkás volt. Az összes munkások száma az iparban és kereskedelemben 1907. év végén majdnem 11 milliót tett ki. Ezek szerint az összes munkásoknak körülbelül egyharmada van ott szervezve. Ezek így oszlottak meg:

Szabad szakszervezetek (szociáldemokrata)	2,128.021	52,5%
Keresztény szakszervezetek	316.115	7,8
Hirsch-Duncker-féle szakszervezetek	122.571	3,0
Független szakszervezetek	711.692	17,6
Hazafias szakszervezetek	33.284	0,8
Sárga szakszervezetek	79.991	2,0
Vallásos munkásszervezetek	659.741	16,3
	4,051.415	100%

Az asszonyi munka. A német birodalomban legutóbb megejtett foglalkozási (népszámlálás eredménye szerint a birodalomban majdnem, 10 millió asszony van az iparban foglalkoztatva. Ezen az eredményen megdöbben a német sajtó és számtalan cikk keseregte el, hogy a kultúra rohamos visszafejlődésének veszedelme rejlik e tünetben: Da Heinz *Pothoff* most bírálata alá veszi a számlálás adatait és érdekes szempontba állítva be az egész, kérdést: megnyugtató a közvélemény, hogy a női ipari munkások szaporodása nem jelenti egyszersmind a női munkának szaporodását is. Ha meggondoljuk – azt mondja – hogy milyen temérdek nagy azoknak a cikkeknek a száma, amelyek öreganyáink és anyáink még maguk készítették és amelyeket ma nagy vásárol minden háztartás, akkor nagyon is megokolt az a kérdés, hogy a tíz millió női munkás dacára is nem csökken-e a női munka. Melyik városi vagy akár falusi asszony gondol ma már arra, hogy maga szőjjön, fonjon, varrjon, sert főzzön, ecetet készítsen, szappant főzzön, gyertyát öntsön, sőt kenyeret süssön. Ki készíti már maga a kolbászt, ki végzi a sok női kézimunkát, harisnyakötést és más egyebeket, ami azelőtt mind a háziasszony dolga volt. Hiszen ott tartunk már, hogy a háztisztogatást, ablaktisztítást, szőnyegporolást és hasonló egyebeket is iparilag végeztetjük. Valóban azt kell hinnünk, hogy sokkal több asszonynak van sokkal több ideje az igazi női hivatása terjesztése: az anyaság teendőire.

Munkásbiztosítás.

Rovatvezető: **dr. Halász Frigyes,**
az Országos munkásbetegségélyező és balesetbiztosító-pénztár s. titkára.

Az országos pénztár közgyűlése.

(Második befejező közlemény.)

Az országos pénztár székházépítése.

Lukács József elnök az ülést december 16-án d. u. 3 órakor megnyitja.

Dr. Kertész Samu segédtitkár előterjeszti az országos pénztár székházépítésére vonatkozó határozati javaslatot. Kiemeli, hogy a közgyűlés a székházépítésre már a múlt évben megadta az igazgatóságnak a meghatalmazást, az idén azért kell újra közgyűlés elé terjeszteni az ügyet, mert az igénybe veendő alapterület a tavalyi határozatban oly mértékben volt fixírozva, amely a mai szükségletnek már meg nem felel s így kívánatos, hogy az alapterületnek a jelenlegi szükséglet és az előrelátható jövő fejlődés alapján való megállapítása is

az igazgatóságra bizassák, hogy e tekintetben a fejlődéshez szabadon alkalmazkodhassak.

Schwarz Gábor indítványozza, hogy az igazgatóság ismételt nyilvános pályázat kiírására utasítsa.

Sziklai Zsigmond véleménye szerint az az építési mód, amelyet az építésre az országos pénztár igazgatósága választott, t. i. az, hogy nem maga vesz telket és nem maga viszi keresztül az építkezést, hanem a telket és a felépített házat készen köteles a vállalkozó a pénztárnak átadni s a pénztár 50, esetleg 65 év alatt törleszti a vételárat, vagyis, hogy generálvállalkozónak kívánja kiadni a székházépítést, ez a legdrágább építési mód. Az igazgatóság ily irányú javaslatával szemben indítványozza, hogy az igazgatóságnak adjon a közgyűlés utasítást arra, hogy telket vásároljon, még pedig lehetőleg a fővárostól igyekezzék megszerezni feltárártékú telket és erre a telekre építendő házra írjon ki nyilvános pályázatot. Ez esetben lesz sok pályázó, míg a mostani tervre csak két pályázó akadt, ami természetesen is, mert most csak az pályázhatott, akinek telke van, ahova a pénztárnak építhet. Az országos pénztár a saját székház építésére is fog a Kereskedelmi Banktól pénzt kapni, s ha telket vesz és pályázat útján így épített, úgy sokkal olcsóbb lesz az építkezése.

Koch Károly: Annak, hogy az országos pénztár székházának építésére nincsen elég pályázó, míg más építkezéseknél tömegesen pályáznak a vállalkozók, az oka az, hogy a pályázati feltételek itten úgy vannak megállapítva, hogy a pályázat nem hozzáférhető a vállalkozók túlnyomó részének, mert telket is a vállalkozónak kell adni. A pályázók reményei nem egyformák ilyképpen, s ezért a legtöbben nem pályáznak. Vegyen a pénztár telket és azután építsen erre, akár generálvállalkozás alakjában is, jobb lesz, mint a mai terv. De ha telket nem venne is a pénztár, akkor is kívánja még egy nyilvános pályázat kiírását.

Dr. Kertész segédtitkár kéri az indítványok elutasítását és az eredeti javaslat elfogadását. Az igazgatóság a generálvállalkozás alapjára helyezkedett azért, mert olyan intézménynél, amelynek minden lépésénél felsőbb hatóság jóváhagyása szükséges, ez az egyetlen lehetséges építkezési mód, különösen, ha az építkezés oly sürgős, mint az országos pénztárnál, mely évenként 66.000 koronát kénytelen bér fejében kiadni s lesz kénytelen mindaddig, míg saját helyiséghez nem jut. A generálvállalkozásnál a vállalkozó egy fix összegért vállalja az egész munkát, a pénztárnak egy tételre nézve kell az állami hivatal jóváhagyását megnyerni s azután az építkezés megkezdődhetik. Ha azonban nem generálvállalkozás alakjában történik az építkezés, úgy a pénztár minden lépéséhez külön jóváhagyás szükséges. Először az építkezéshez szükséges kölcsönhöz, azután a telekvételhez, azután a tervpályázat kiírásához, azután a pályázat odaítélése után a szerződés kötéshez, azután a részletvállalkozókkal való szerződésekhez, majd felmerülnek az előirányzatot túllépő kiadások, ezekhez újra jóváhagyás kell. Ilyen módon a végtelenségig húzódnék a felépítés, az országos pénztár pedig addig is évenként kidobhatná a 66.000 kor. bért, meg nem felelő helyiségért. Ezért választotta az igazgatóság azt a módot, hogy a generálvállalkozó felépítse a pénztár szükségletének megfelelő házat és a pénztár azt átvéve, a vételárat 50 vagy 65 év alatt letörlessze azon összegből, amelyet különben bér gyanánt adna ki. Az igazgatóság kiírta ily értelemben a nyilvános pályázatot, de mindössze 2 pályázat jött, melyek közül csak egyik volt komolyan számba vehető. Erre az igazgatóság még egy zártkörű pályáza-

tot rendelt el, amely azonban nem vezetett egyáltalán eredményre. Új pályázat kiírása tehát a tapasztalatok szerint nem vezetne eredményre. Koch Károlylyal szemben még megjegyzi, hogy amennyiben az a kijelentése Koch Károlynak, hogy azért nem volt pályázó, mert a pályázók reményei nem egyformák, gyanúsítást tartalmazna, reméli, hogy azon körülmények megismerése után, amelyek az igazgatóságot a követett eljárásra kényszerítették, ezen kijelentést rektifikálni fogja. Kéri az eredeti javaslat elfogadását.

Koch Károly személyes kérdésben szólalva fel, kijelenti, hogy nem rektifikál semmit, ellenben tiltakozik az ellen, hogy a tisztviselők leckéztessék a közgyűlés tagjait, (Zajos helyeslés a munkaadóknál.), amint az már ismételtén megtörtént a közgyűlés folyamán. Ez a közgyűlés souverenitásával ellenkezik s ezt visszautasítja. (Zajos helyeslés a munkaadóknál).

Dr. Kertész segédtitkár kijelenti, hogy ha a közgyűlés souverenitását sértette volna, kész volna azonnal megkövetni a közgyűlést, ő azonban, mivel Koch kiküldött kijelentése kétféleképen volt érthető, azt monddta csupán, hogy *amennyiben* gyanúsítás volna benne, reméli, hogy azt rektifikálni fogja. Különböen ő az igazgatóság megbízottjaként adja itt elő az, ügyet, kötelessége az azt érintő dolgokra rámutatni és az igazgatóságnak a meggyőződése szerint helyes eljárását megvédelmezni. (Helyeslés és taps.)

Weltner Jakab tiltakozik az ellen, hogy a tiszta viselőknél szájkosarat akarjanak adni s őket meg akarják akadályozni, hogy a tapasztalataikat itt előadhassák, holott ők legjobban ismerik a munkásbiztosítás kérdéseit, mert legtöbbet foglalkoznak velük s így a közgyűlés érdeke, hogy ők szabadon beszélhessenek. A közgyűlés souverenitása a szavazásnál nyilvánul meg, de arra nem terjed, hogy a tisztviselő a közgyűlési kiküldötteknek az igazságot meg ne mondhasssa.

Sziklai Zsigmond zárszava után

Elnök elrendeli a szavazást. Ez nagy zajban megy végbe s minthogy az eredmény megállapításának pontossága iránt kételyek merülnek fel, az elnök a közgyűlés zajos helyeslése közben elnöki hatalmánál fogva elrendeli a névszerinti szavazást. Az igazgatóság javaslata 207 szavazattal, 182 szavazat ellenében elfogadtatik.

Választások.

A közgyűlés határozta alapján *elnök* elrendeli a napirend 12. pontja alatt felvett választások megejtését és ennek idejére a közgyűlés tanácskozást felfüggeszti.

Szünet után az ülés megnyitvatván:

Gellért Mór betérjeszti a szavazatszedő-bizottságok jelentését.

Elnök kihirdeti, hogy:

az országos pénztár igazgatóságába biztosított póttagnak *Sichermann* Mór,

az országos pénztár felügyelő-bizottságába biztosított póttagnak *Deutsch* Ármin választattak meg.

Ezenfelül megválasztott az állami hivatal bírói osztályába 25 munkaadó pót-, 12 biztosított rendes és 25 biztosított póttag.

Budapesti kerületi pénztár székházépítése.

Dr. Kertész segédtitkár előterjeszti a határozati javaslatot, mely szerint az esetben, ha a felszámolt ker. pénztár vagyontömegéhez tartozó telken eszközrendő székházépítés céljára az építési kölcsön másképp meg-

szerezhető nem volna, úgy az országos pénztár vétel útján fogja a felszámolt pénztár vagyontömegétől e telket megszerezni s ezen telekre azután saját tulajdonaként, saját költségére a budapesti ker. pénztár részére házat építeni.

Sarkadi igazgató előterjeszti az állami hivatalnak ez ügyben épen most érkezett leiratát, melylyel az igazgatóság által hozzá már bejelentett ezen ügylethez hozzájárulását adja s csupán azt köti ki, hogy a telek nem régi leltári értékben, hanem már forgalmi értékben lesz a felszámolt vagyontömegeből megvásárlandó.

Farkas Elek kiküldött örömét fejezi ki a hivatal leirata felett, mire a közgyűlés a határozati javaslatot az állami hivatal leiratában foglalt pótlással *egyhangulag* elfogadja.

Elnök a tárgyalást december 17-e d. e. 9 óráig felfüggeszti.

Balesetbiztosítási ügyekben hozott választott bírósági ítéletek megfélebbezése.

December 17-én d. e. 9 órakor: *Lukács* József elnök az ülést megnyitja. *Dr. Szemenyei* Kornél aligazgató előterjeszti a sérült javára szóló választott bírósági ítéletek megfélebbezésének mellőzésére irányuló határozati javaslatot, melyet *Bossányi* Endre módosításával a közgyűlés elfogad.

Fiumei ker. pénztárra áthárult balesetbiztosítási kötvények.

Dr. Szemenyei Kornél aligazgató határozati javaslatot terjeszt elő, mely a törvénynek Fiumében való életbeléptetése folytán az ottani munkaadóknak magánbiztosító társaságokkal kötött és a pénztárra áthárult kötvények érvényének megszüntetésére irányuló egyezség megkötésére az igazgatóságot felhatalmazza. A közgyűlés a határozati javaslatot elfogadja,

Vita a vállalati pénztárak felett.

Somló Jenő titkár a nezsideri papírgyártó r. t. vállalati pénztárának azon indítványával szemben, hogy ezen pénztárnál 1912. évi január 1-étől 4%-os járulék szedessék, előterjeszti az igazgatóság javaslatát, melyben ezen indítvány mellőzését javasolja, mert a járulékszázalék emelését sem generálisan, sem pedig az egyes veszteséggel záró helyi szerveknél nem tartja időszerűnek és így e tekintetben az indítványozó vállalati pénztárral sem tehet kivételt.

Bossányi Endre: Ezen ügygyel kapcsolatban egy személyi és egy tárgyi kérdésben kívánok felszólalni. Tegnap délelőtt, midőn e terembe léptem, egy háborgó tengert találtam itt magam előtt, az egész terem a legnagyobb izgalomban volt, mialatt Glaser felügyelő-bizottsági elnök ur mondott tiltakozó szavakat Grossmann aligazgató urnak a vállalati pénztárakra vonatkozó kijelentései ellen. A munkaadók izgalmas lánosságban a vállalati pénztárak ellen foglalt állást, s ebből azt az impressziót kaptam, hogy itt tisztviselői székéből folyt agitáció a vállalati pénztárak ellen. Ekkor kiáltottam azt, hogy „ezt nem viszik el szárazon.” De nem kell külön hangsúlyoznom, hogy ezzel nem gondoltam semmiféle személyes támadásra, hanem arra, hogy a felhozottakra meg fogjuk mi is adni az alapos választ. Grossmann aligazgató urat a tisztviselői kar egyik legképzettebb és leglelkesebb tagjaként tanultam

meg tisztelni és becsülni, tehát távol állott tőlem szavaim minden más értelmezése. De ki kell jelentenem, hogy a tisztviselői kartól elvárjuk, hogy olyan kérdésekben, melyek a törvény által rendezve vannak, objektíve, pártatlanul járjanak el és nem igyekezzenek a törvényesen létesített intézmények ellen hangulatot keltetni, midőn feladatuk az, hogy a törvényt végrehajtsák, a törvény kereteiben működjenek. Ezek után átterek a tárgyi momentumokra. Nem oszthatom Grossmann aligazgató urnák azon nézetét, hogy kívánatos volna, hogy a munkásbiztosításnak lehetőleg egyféle, egységes szervezete legyen. Németország vezet az egész világon a munkásbiztosítás terén és mégis hétféle pénztár van ott és 8000 vállalati pénztár áll fenn. Nálunk kétszeresen szükséges a vállalati pénztárak felállítása, mert a munkások nincsenek a műveltség azon fokán, mint Németországban, s így a munkásság érdeke kívánja, hogy az egészségügyi és pénztári finansziális kérdésekben a vállalkozó a kellő vezetéssel a munkás céljainak elérését támogassa. Ez a genesis a vállalati pénztárak keletkezésének és nem valami munkaadói akció. Van azután még egy fontos oka a vállalati pénztárak létesülésének, s ez a vállalatok geográfiai helyzete. A vállalatok nagy része messze eső vidékeken van, hol a kerületi pénztár a munkásokkal az adminisztratív contactust fentartani, részükre a szolgáltatásokat biztosítani egyáltalán nem képes. Ilyen helyeken egyes embertelenség a vállalati pénztárak eltörlését kívánni. És nem egy ker. pénztári székhelyen épen a kerületi pénztárban uralkodó siralmas állapotok magukat a vállalati munkásokat készítetik arra, hogy a vállalattól vállalati pénztár felállítását kérjék. Ilyen tényekkel szemben a vállalati pénztárak szükségességét, sőt egyenesen nélkülözhetetlen voltát tagadni, azokat általánosságban támadni és eltörlésüket követelni, egyes megtagadása a munkásság valódi érdekeinek. A munkások azonban a munkásbiztosításon kívül eső, szociáldemokrata törekvéseiket hozták be ebbe a terembe, midőn e kérdést így tárgyalják. Óva intem a túloidalt, hogy erre a térére lépünk, mert ezzel lehetlenné tesszük az egyetértő együttműködést, s ha ez bekövetkezik, akkor ez a mesterségesen alkotott intézmény, melynek most közgyűlését tartjuk, össze fog omlani.

Grossmann Miksa aligazgató: Igaz köszönettel veszem, hogy Bossányi tanácsos úr elismeréssel nyilatkozott rólam: De már nem fogadhatom köszönettel azt, hogy azon nézetének adott kifejezést, hogy a tisztviselőknél nem szabad a törvényes intézmények felett kritikát gyakorolni s azok törvény útján való megváltoztatása iránt hangulatot keltetni. Én állásomban szigorúan ragaszkodom a törvényhez, annak betűjével és szellemével ellentétesen egyáltalán nem cselekszem. S a kötelességem a törvényes intézményekkel szemben az, hogy a törvényt betartsam. Azt azonban, hogy egy 1907-ben, az akkori felfogásnak megfelelőleg létesített törvénynek meggyőződésem szerint helyes megváltoztatása iránt hangulatot keltsék, sehol semmiféle törvény vagy jogszabály meg nem tiltja. Sőt véleményem szerint egyes kötelességük is a tisztviselőknél, hogy ne csupán a napi aktákat intézzék el, hanem foglalkozzanak a munkásbiztosítás javítását, fejlesztését, tökéletesítését célzó teoriákkal és igyekezzenek épen a munkásbiztosítás érdekében az érdekeltségeket a fejlesztés, valódi érdekeiről felvilágosítani. Nem tagadom, hogy a kerületi pénztáraknál is vannak bajok. Hiszen épen a vezetésem alatt álló osztályból került ki az évi jelentés azon része, mely a kerületi pénztárakra is ráolvassa a hibá-

kat. Azonban a kerületi pénztárakban van a munkásságnak módja, hogy javítson az állapotokon, a vállalati pénztárakban erre módjuk nincsen. Ez a főhibája a vállalati pénztáraknak.

Buchinger Manó: Nem csak szabad, de egyenesen kötelessége a vezető tisztviselőknél, hogy ha a törvény bizonyos dolgokat rendezett is, ezek javításának szükségességére rámutassanak. A tisztviselők azok, kik egész munkájukat a munkásbiztosításnak szentelik, ők ismerik legalaposabban a viszonyokat, s így épen ők hivatottak arra, hogy az érdekeltséget informálják. A vállalati pénztárak maradi alkotások, eltörlésük általános érdeke. A németországi viszonyokra hivatkozni nem lehet. Ott a munkásságnak más téren hatalmas eszközei vannak arra, hogy védekezzenek a vállalati pénztárakban öt érhető sérelmek ellen.

Weltner Jakab: A munkásságnak a vállalati pénztárakra vonatkozó álláspontjának igazolására elég rámutatni Angliára, ahol az új törvény szerint vállalati pénztár csak akkor létesülhet, ha garanciákkal van biztosítva, hogy munkaadó a vállalati pénztárba be nem folyhat. Ha valóban szükség van a vállalati pénztárakra, akkor szerveztessenek azok Anglia mintájára. Bizonyos azonban, hogy ha a törvény ily irányban módosíthatnák, 24 óra alatt eltűnnének Magyarországon az összes vállalati pénztárak. A bányatársuladról, melyek lényegileg szintén vállalati pénztárak. Wallner Aladár miniszteri tanácsos, a bányáügyek miniszteriumi intézője, maga állapítja meg művében, hogy a munkaadók szégyenteljes szűkkeblűséggel járulnak hozzá azok jövedelméhez, hogy azok a társuladról hivatásukat nem teljesítik, a munkások jogait elkobozzák. Ilyen körülmények között nevetséges a vállalati pénztárakat védeni.

A nezsideri papírgyár kiküldöttje indokolja a vállalati pénztárnak a 4%-os járulékra vonatkozó indítványát, a közgyűlés azonban az igazgatóság javaslatát *egyhangúlag elfogadva*, az indítványt elveti.

Új gyógyszerárszabvány. Az újesztendő meghozta a maga új gyógyszerertaxáját, mely a gyógyszererek árát és a munkadíjteleket az egész vonalon felemeli. A gyógyszerertári intézmény mai szervezete mellett, a midőn a gyógyszerészet terén sem a szabad verseny nem érvényesül, sem pedig a gyógyszerészet államosítva nincsen, hanem az Individualismus elvének a numerus clausus-sal való össze párosításán és a nagy értéket képviselő gyógyszerertári jogosítvány ingyenes ajándékozásnak erkölcstelen rendszerén nyugszik ezen „közegészségügyi intézmény” szervezete, az általános drágaságra tekintettel egyébként jogosult taxamelés is csupán ellenszenves érzéseket válthat ki. A munkásbiztosító pénztárakra ez a taxaemelés azt jelenti, hogy a magyar munkásbiztosítás, mely az 1910. évben a betegsegélyezési ágazat összes bevételeinek 15.56 százalékát, tehát a világ összes munkásbiztosító intézményei között a legtöbbet költötte el gyógyszererekre, bevételeinek a gyógyszerkiadásokra eső quotáját az 1912-ik esztendőben még emelni lesz kénytelen. Németországban belátták azt, hogy a gyógyszerárszabvány hatósági megállapításánál nem csak az eladókat, a gyógyszerészeket, hanem a legnagyobb fogyasztókat, a pénztárakat is meg kell hallgatni s ezért újabban a gyógyszerertaxát megállapító birodalmi bizottságban a pénztárak több taggal képviselve vannak. Kívánatos volna, hogy a gyógyszerertaxa tárgyalásánál a Közegészségügyi Tanács nálunk is megfelelően kiegészítették a pénztár képviselőivel. Sőt egyáltalán szükségesnek tartjuk, hogy az *Országos Közegészségügyi Tanácsban az Országos Pénztár, mely hatalmas összeget állít*

a közegészségügy szolgálatába s a melynek alapvető érdekeiket érintő ügyek nyerne a Közegészségügyi Tanácsban a miniszter elintézési irányító véleményezési ezen tanácsban kellően képviselve legyen.

A betegség esetére való biztosítás 1910. évi eredményei Németországban. A német birodalmi statisztikai hivatalnak most közzétett kimutatásai szerint 1910-ben Németországban 4752 Ortskrankenkassa, 7957 vállalati pénztár, 8217 községi, 818 ipartestületi és 1862 magánegyesületi pénztár, összesen tehát 23.006 pénztár működött. 13.016.604 személy, vagyis a lakosság 20 százaléka (nálunk 53 százalék) volt betegség esetére biztosítva, ezek közül 6.845.940 az Ortskrankenkasseknak, 3.273.710 a vállalati pénztáraknak volt tagja. Átlagban egy pénztárra 563.63 (nálunk 5536), az Ortskrankenkasseknál biztosítottakat tekintve, egy Ortskrankenkassera 1440.64 (nálunk egy kerületi pénztárra 8.799), a vállalati pénztáraknál biztosítottak közül egy vállalati pénztárra 411.43 (nálunk a M. A. V. vállalati pénztárát beszámítva 1892, a M. A. V. pénztára nélkül 936 esett. A pénztárak *összbevételei* 379,284.496 márkát, a járulékbévételek 357,617.168 márkát tettek ki. A *kiadások* összege 350,545.175 márkára rúgott. A kiadások a következőleg oszlottak meg: orvosköltség: 76,440.495 M. (az összbevételek 20.15 százaléka, nálunk az összbevételek 18.11 százaléka), gyógyszerek és gyógyászati segédeszközök 44,470.182 M. (11.72 százalék, nálunk 15.56 százalék!), táppénz 135,952.829 M. (35.84 százalék, nálunk 35.35 százalék), gyermekágyi segély 6,432.231 (1.7 százalék, nálunk 0.75 százalék), temetkezési segély 7,462.283 M. (1.97 százalék, nálunk 1.87 százalék), kórházi és gyógyintézeteki költségek 45,270.027 M. (11.93 százalék, nálunk 12.34 százalék), kezelési költség 20,434.195 M. (5.39 százalék, nálunk 14.49 százalék, a mely feltűnő különbség Így része a *kötelező családtagségélyezésből*, a községi közvetítés hiányából és onnan ered, hogy a *balesetbiztosítás helyi teendőinek költségei* is benne vannak 14.49 százalékban). Egy tagra átlagban 8.01 betegnap esett. (Náluk 6.0; a mi természetesen nem a jobb egészségügyi viszonyokból, hanem onnan ered, hogy a segélyezés maximális tartama nálunk jóval rövidebb, mint a német pénztáraknál).

Az állami üzemek baleseti járuléka. A balesetbiztosítási kötelezettség alá eső állami üzemek a munkabérekimutatásokat nem küldték be az országos pénztárhoz. Minthogy az elévülés megakadályozása céljából a balesetbiztosítási járulékokat 1911. december 31-éig ki kellett vetni, az országos pénztár igazgatósága 1911. december hó 14-én tartott ülésében a munkabérekimutatások hiányában a baleseti járulékokat az országos pénztár jogainak megóvása céljából az *állami zárszámadás adatai alapján hozzávetőleges összegben* az államkincstárra kivetette.

Vitás kérdések a pénztári alkalmazottak drágasági pótléka körül. Az országos pénztár közgyűlésének a pénztári alkalmazottak drágasági pótlékára vonatkozó határozata nyomán több vitás kérdés keletkezett. Így mindenekelőtt vitás az, vajjon az olyan alkalmazottak, kik a IV. fizetési osztályba tartoznak, de *személyi pótlékuk* van, jogosultak-e drágasági pótlékre. Ugyancsak felmerül ez a kérdés a IV. fizetési osztályba lévő azon alkalmazottakra, kik *nem az utolsó, hanem magasabb fokozatba* vannak sorozva s így törzsfizetésük 2600 koronát meghalad. Végül vitás az, vajjon a IV. fizetési osztályban levő oly tisztviselőkre, kik az illetményszabályzat 38. §-a alapján *átalányt élveznek* (pl.

mint üzemellenőrök), kiterjed-e a drágasági pótlék, Ezen vitás kérdéseket az országos pénztár legközelebb külön intézkedéssel fogja tisztázni.

Hogyan támogatja a magyar állam a munkásbiztosítást? Kimutattuk már többször, hogy valahányszor arról van szó, hogy az állam végrehajtsa önmagával szemben is az önalkotta törvényeket és a köteles anyagi szolgáltatásokat juttassa a munkásbiztosítás intézményének, akkor mindig keres valami kibúvót arra, hogy a kötelesegteljesítés alól meneküljön: nem vállalja az országos pénztár összes igazgatási költségeit, nem fizeti meg az állami alkalmazottak betegségleyezési járulékait, nem küldi be a balesetbiztosítási kötelezettség alá eső üzemek munkabérekimutatásait, nem téríti meg a kórházban helyhiány miatt el nem helyezhető bujakórosok ápolási költségeit. De újabban azt látjuk, hogy az állam még akkor sem támogatja a pénztárt, ha a támogatás neki anyagi áldozatokat nem okozna is, sőt egyenesen az ő terheinek megkönnyítésével, feladatai teljesítésének előbbrevitelével járna is. Ezt tapasztaltuk a pénztári és hatósági orvosi állások incompatibilitásának kérdésében, és sajnosan kellett ezt legutóbb tapasztalnunk a pénztári végrehajtói intézmény kérdésében. Az országos pénztár ugyanis azzal a kérelemmel fordult a belügyminiszterhez, hogy országos intézkedést adjon ki aziránt, hogy a pénztárak kérelmére a közigazgatási hatóságok a pénztári alkalmazottakat ruházzák fel végrehajtói jogosultsággal a pénztári járulékok behajtására, amint az az ország több helyén már meg is történt. (L. Ipari Jogvédelem 1911. évfolyam 2. sz.) Az országos pénztár alaposan megindokolt terjedelmes előterjesztésére megjött a néhány soros miniszteri válasz, mely egyszerűen elutasítja a kérelmet azzal, hogy az nem teljesíthető. Az államra és a közigazgatásra nézve nagymérvű tehermentesítést jelentene, ha a behajtások áthárulnának a közigazgatási végrehajtási közegekről a pénztári alkalmazottakra, a pénztár pedig behajthatná végre annak a 6 milliónak legnagyobb részét, mely járulékhátralékokban a közigazgatási hatóságok lanyha eljárása folytán a munkaadóknál hever: de persze „a kérelem nem teljesíthető”. Utólag azonban úgylátszik a belügyminisztériumban is rájöttek a pénztári végrehajtói intézménynek a közigazgatás tehermentesítését maga után vonó előnyeire s így értesülésünk szerint remélhető, hogy az országos pénztár kérelme egy újabb intézkedéssel mégis teljesíttetni fog.

A zilahi ker. pénztár autonómiájának visszaállítása. A zilahi kerületi pénztár közgyűlési kiküldötteinek választására vonatkozó hirdetmény végre megjelent Zilah város házfalain és a vidéki községekben. A választások 1912. március havára vannak kitűzve s így a tavasszal az autonómia ismét átveheti a pénztár kormányzását. A márciusi választásra szóló hirdetmények szokatlanul korán, már december közepén tétettek közzé, holott az alapszabályok értelmében elegendő lett volna azokat február elején közzétenni. A korai közzététel érdekes háttérrel bír. Tudniillik a zilahi kerületi pénztár még a nyár folyamán kölcsön iránti kérelemmel fordult az országos pénztárhoz, ez azonban kijelentette, hogy bár a kölcsön megadása elől nem zárkózik el, de azt csak a jogszerű autonómiának hajlandó folyósítani. Ezért jelent meg a márciusi választás hirdetménye már decemberben, s az országos pénztár az autonómia visszaállítására irányuló ezen lépést honorálta is és most már a pénztár részére 10.000 korona kölcsönt folyósított.

A bányaalkalmazottak biztosításának reformja

Ausztriában. Végre reményünk lehet arra, hogy a bányatársulások reformja nálunk is szőnyegre kerül. Ausztriában ugyanis a közmunkaminiszterium törvényjavaslatot készített a bányatársulásokról. A törvényjavaslat azon nagyjelentőségű reformtervet tartalmazza, hogy a betegség és baleset esetére való biztosítás teljesen kivétessék a társulások hatásköréből és azok biztosítási tevékenysége tisztán a nyugdíjbiztosításra, valamint az özvegy- és árvaellátásra szoríttassék. A bányatársulások centralizációja is tervezetik olyképen, hogy azok országrészenként egységes szervezetben egyesítenek. A bányaalkalmazottak betegség és baleset esetére való biztosítása kizárólag az általános szociális biztosítási törvény által létesített szervezetben történhetik.

Az esztergomi ker. pénztár ünnepe. Az esztergomi ker. pénztár karácsony másodnapján ünnepélyes díszgyűlés keretében leplezte le elnökének, dr. Walter Gyula c. püspök, preláthus-kanonoknak arcképét. Az ünnepi gyűlésen az országos pénztár és a hatóságok összhangban egyesültek a kerületi pénztárral arra, hogy ünnepeljék egy oly állásban levő férfiú 20 évi szociális munkáját, amely állásban levő személyektől nem szoktuk meg, hogy olyan lelkesen és olyan irányban vegyenek részt az activ szociális munkában, mint azt Dr. Walter Gyula tette. Az ünnepélyen az országos pénztár Lukács József alelnök vezetése alatt 11 tagú küldöttséggel képviseltette magát, a hatóságok részéről pedig Dr. Perényi Kálmán alispán, Winnier Imre polgármester, Magos Sándor Ítéltáblai bírósági elnök, a járásbíró vezetője jelentek meg: a főpapi kart Rosszival István dr. és Bogisich Mihály c. püspök, preláthus-kanonokok képviselték. A Zeke József alelnök elnöke alatt tartott díszgyűlésen Margó István, az esztergomi pénztár számellenőre felolvasta a pénztár történetét, kiemelve azon nagy és önzetlen munkásságot, melyet Dr. Walter Gyula, ki már mint tanítóképezde igazgató az 1891. XIV. t.-c. megalkotása előtt az esztergomi kereskedő ifjak betegsegélyező egyesületének vezetésével kezdte meg a munkásbiztosítás körüli lelkes működését, az esztergomi ker. pénztár fennállása óta annak elnöki székében a pénztár javára kifejtett. Utána Dr. Áldori Mór, a pénztár főorvosa intézte lenyűgöző beszédet az ünnepelthez.

Az országos pénztár nevében Lukács József alelnök az ünnepeltet a következő szavakkal üdvözölte:

„Méltóságos Püspök, Elnök úr! Az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár elnökségének megbízásából van szerencsém Méltóságodat, igazgatóságunk nagyérdemű tagját mély tisztelettel üdvözölni. Nagy fájdalommal nélkülöztük Méltóságodat imént lezajlott közgyűlésünkön, melyen az O. P. kiküldöttjei páratlan lelkesedéssel szavazták meg mindazokat a nagy és a magyar munkásbiztosítás jövőjét megalapozni hivatott intézményekre vonatkozó javaslatokat, melyeket Méltóságod lelkes közreműködésével hozott meg az igazgatóság és terjesztett elő a közgyűlésnek. Tisztelt ünnepi közgyűlés! Az a férfiú, akit mi oly ritka egyértelműséggel párt, felekezett s egyéb különbségek teljes félretekintésével becsülünk és szeretünk, a mi mai ünnepeltünk, Walter Gyula, ezt nem diszes kiváltságos állásának köszöni. A munkásbiztosítás demokratikus, s amint azt nemrég kifejtetni alkalmam volt, nem jótékonykodó s nem könyörületes intézmény, hanem olyan állami szükséglet, melynek nyomán értékek fakadnak. Ennek az intézménynek szolgálatában azonban a csak kötelességtudás nem elég. Szeretet, szeretet és újra szeretet az, mely sarkalva fejleszt és nagyot alkot. Ez a szeretet váltotta ki bennünk is a Méltóságodhoz való őszinte ragaszkodást és ezért vagyok olyan boldog, hogy félretéve minden hagyományt, közhelyet köszönhetem Méltóságodat,

nem az ajkammal, hanem a szívemmel, mert tudom azt, hogy egy minden szépért, jóért hevülő, megértő szívvel és olyan férfiúval állok szemben, kire Goethe gondolhattott, mikor a faustbeli angyalt így szólaltatja meg:

Gerettet ist das edle Glied
Der Geisterwelt vom Bösen :
Wer immer strebend sich bemüht
Den können wir erlösen;
Und hat an ihm die Liebe gar
Von Oben Theil genommen,
Begegnet ihm die selige Schaar
Mit herzlichen Willkommen.

Fogadja tőlünk Méltóságos uram a hála és szeretet és ragaszkodás adóját olyan jó szívvel, mint amilyennel mi hoztuk ide”.

Dr. Perényi Kálmán alispánnak a hatóság nevében tartott beszédje után Dr. Walter Gyula emelkedett szólásra:

„Mélyen Tisztelt Díszgyűlés! Közel két évtizedre terjedő fennállása óta első ízben lép ma szerény pénztárunk a nyilvánosság elé. Először történik, hogy fényes közönség megtisztelő részvétele mellett ünnepet ül. Egy udvari lakás szűk helyiségében elvonulva, csendesesen, minden feltűnés nélkül, zajtalanul teljesítette éveken keresztül azt a nemes hivatást, amelyek jelentőségéről és fontosságáról, szükségességéről és áldásairól bő alkalma volt napról-napra, óráról-órára gazdag tapasztalatokat szerezni. Léptenyomon meggyőződött arról, hogy azok az intézkedések, melyeknek végrehajtása feladatát képezi, kissé elkésett pótlásai ama nagy mulasztásnak, amely a munkásosztály érdekei szempontjából a társadalom számlakönyvében a teherlapon sötétlett. Olyan volt a munkás helyzete a legújabb időkhöz, mint azé az ismeretes vándoré, akinek a Jeruzsálemből Jerikó felé vezetett gondozatlan ösvényeken szomorúan kellett az elhagyatottság és bizonytalanság súlyos következményeit tapasztalnia. Fáradalmi és küzdelmi rögös útjain ijesztő rémek gyanánt kísérték a keresetképtelenséget korlátozó, olykor teljesen megghiúsító eshetőségek, amelyek emésztő gondolatával szemben nem kecsegtették sehol megnyugtató kilátások, bátorító remények. Az aggodás és félelem e rémei megbénították munkakedvét, keserűséget loptak szívébe. Elégedetlenséget keltettek lelkében. Nem ritkán a meg hasonlós mérgét csöpögtették keblébe. Készt, sokáig késett az intézmény, amely az irgalmas szamaritanus gondoskodásával, emberbaráti szeretetével az enyhülés és könnyítés olaját öntötte volna a kínzó sebekbe. Jótékony hatású balzsamot nyújtott volna az égető fájdalomra. A szociális elvek és törekvések előnyomulása és hódítása azonban új irányba terelte a gondolkodást. Termékenyítő harmat gyanánt szállottak azok a lelkekre. Életre keltették a munkásbiztosítás eszméjét, amelynek megvalósítása azt az intézményt eredményezte, amelyet korunk leghumánusabb vívmányai közé kell sorozni. Nem azért, mivel elsimította a munkás gondverte homlokának redőit. Nem, mivel eloszlatta a felhőket, amelyek gyakran elhomályosították kedélyének égét. Inkább azért, mivel megőrzi, ápolja, fentartja az eredményes tevékenységhez feltétlenül szükséges munkakedvet. Emeli a munkás önértetét, és ezzel karöltve befolyásolja egész gondolkodását, összes törekvéseit és vágyait. Nem csodálható ennél fogva az az általános öröm, amelyet a munkásosztály ez intézmény megalakulása, életbelépése felett érzett. Érthető az ünnepi hangulat, amely keblében uralomra jut, ha az alkotás gondolata lelkében felvillan. Szinte önkéntelenül törnek elő lelkéből az elismerés, köszönet és hála érzelmei mindazok iránt, akik ez intézmény létesülése körül kisebb-nagyobb szerepet vállaltak”.

Ezek után az ünnepelt szerényen elhárított magától minden érdemet s áthárított azokból elhunyt és élő munkatársaira annyit, hogy ő már – saját szavai szerint – csak egyszerű kitaró munkás maradt. Majd a következő szavakkal fejezte be beszédjét:

„A jelen ünnepség még fokozottabb mértékben fog ösztönözni és serkenteni arra, hogy míg a megtisztelő bizalom engedi, igénytelen munkása leszek annak az intéz-

ménynek, amely közgazdasági életünk súlyos feladatokkal küzdő bajnokainak segítségére, oltalmára, megnyugtató-sára és egyúttal arra is hivatva, hogy érdeme szerint méltányoljuk és becsüljük azon verejtéksajtoló munkát, amely a haza fejlődésének és emelkedésének, haladásának és jólétének elengedhetlen feltétele, leg hathatósabb tényezője. Forróan kívánom, hogy az ily fontos érdekek szolgálatában álló munkásbiztosító pénztárak, amire egyébként azok hivatott, lelkes országos vezetősége félre ismeretlen biztosítókat nyújt, minél nagyobb virágzásnak örvendjenek. Legyenek hű örei és sáfárjai annak a szinte megbecsülhetetlen nemzeti kincsnek, amelyet az acélos munkaerő képvisel. Legyenek olyanok, mint a rádium sugarai, amelyek folyton éltető, felvillanyozó erőt lövelnek anélkül, hogy megfogyatkozni tudnának. Ezen hő kívánatom kifejezése mellett ismételtlen kérem, fogadják m. t. Uraim, meg nem érdemelt kegyességükért bensőséges köszönetem és hálám méltóan soha le nem róható adóját.”

A lelkes tapssal fogadott beszéd után Zeke József alelnök megköszönve a jelenvoltak megjelenését az ünnepi ülést berekesztette.

Közgazdaság.

Nemzetközi építésügyi kiállítás. A lipcei 1913. évi építésügyi kiállítás előkészületei serényen folynak és a német szaklapok élénk pártolással tartják ébren ennek eszméjét. A kiállításnak különböző csoportjai lesznek, a melyek a városépítési és telepítési ügyre, a mélyépítésre, a magasépítésre, a belső kiképzésre, iparművészeire és lakásberendezésre, architektúrái festészetre és szobrászatra, kertekre és parkokra, a temetőkre és a temetők művészetére, az építészeti irodalomra és a tanítóeszközökre, az építészeti szakiskolákra, a kőre, kőfeldolgozásra és kőszerkezetekre, a fára, fafeldolgozásra és faszervezetekre, a kerámiára, műkőre, cementárakra, terrazzóra és mozaikra, vasra és vasbetonra, díszítőanyagokra, gipszkészítményekre, aszfaltra, kátránytermékekre és impregnálásra, izolálásra és tömítésre, hézagmentes padlók készítésére, téglákra és lemezekre, a fémiparra, az installációkra, fűtőberendezésekre, mindennemű világítóberendezésekre és világítótárgyakra, az üveganyagokra, tetőfödésre, építészeti és dekorációs festészetre, villamosságra, építészeti segédgépekre, szerszámokra és egyéb segédesszközökre, kő- és üvegipari gépekre, fagegmunkáló gépekre, agyag- és földmegmunkáló gépekre, fémipari gépekre, építő anyagok raktározására, kiállítására, csomagolására és szállítására szolgáló berendezésekre és azok segédanyagaira, továbbá telkek eladására, építési költségekre, a jelzőlog- és biztosítási ügyre, információkra, biztosítási ügyre, az építőipari könyv- és üzletvezetésre, szellőztetésre, portalanításra, fertőtlenítő berendezésekre és eszközökre, fürdőkre, mosdóberendezésekre, hálótermekre, ruhatárakra stb., utak tisztítására, munkásruhákra, biztonsági készülékekre, kötszerez ládákra, hordagyakra, betegszállító kocsikra, ételmelegítőkre fog kiterjedni.

Milyen cikket nem gyártanak Magyarországon: A kereskedelmi miniszter egyik rendelete szerint a következőket: Aktafüzőgép, amperemeter, anilinfestékek, arabmézga, darabos, ár, asbestlemez, asbestszinór, bársony, cérnagomb, cipőgomb, cipészvarrógép, csontgomb, ébresztőóra, falikárpit papirosból, fénymásoló milliméterpapiros, forgópisztoly, grafitolvasztótégely, gummiagybetét, habkő, hajnyírógép, hegedűhúr, horgolótű, írógép, írógép-alkatrészek, ívlámpaszén, kaloriméter, kézinyomda gummiból, légsúlymérő, litográfiai kő, másolóvászon, mérőpálca (összszecsukható), mérőszalag vászonból, mikroszkóp, milli-

méterpapiros tekercsben, minium (ólompír), nyomdakó, olló, óra (*zsebórát és villamos üzemű órát hazánkban is gyártanak*), óraüveg, palatábla, palavessző, planiméter, platinacikkek (laboratóriumi célokra), polyméter, staniolpapiros, szíjgyártótű, szivacs, üveggyöngy, üvegtoll, varrógépűtű, voltméter.

A kivándorlók bankja. Az amerikai magyar bank ez év elején megkezdte a működését. Az új bank az Amerikában létező pénzügyi formák közül a *trust-company* formáját választotta, mert ennek működése a legkevésbé van korlátozva. A bank egész tőkéje, egymillió dollár, amelynek fele alaptőke, a másik fele pedig az amerikai törvények intézkedéseire való tekintettel, az alapításkor létesítendő tartaléktőke képzésére fordítatik. Az új pénzügyi intézet legfőbb feladata az Amerikában élő magyarok anyagi és erkölcsi támogatása lesz. A banküzlet minden ágát művelni fogja, különös súlyt helyezvén a magyar *kivándoroltak pénzküldeményeinek legolcsóbb és leggyorsabb közvetítésére*, melynek összege körülbelül 250 millió koronára rug. Az alapítandó intézet külön jogi osztályt fog létesíteni, melynek kizárólagos feladata lesz a hozzá forduló kivándoroltaknak *jogi segélylyel és tanácscsal* való támogatása. Módot adva ezzel a jogi ügyek elintézésére olyan kivándoroltaknak, akik az amerikai ügyvédek rendkívül magas költségeit *nem bírják megfizetni*. Tervezik továbbá a Magyarország és Észak-Amerika között fennálló *kereskedelmi összeköttetések ápolására* hivatott áruosztály létesítését, amely különösen abban az irányban fogja tevékenységét érvényesíteni, hogy Észak-Amerika felé irányuló, évről-évre örvendatosan növekvő kivitelünk a lehetőséghez képest még erősebben fejlesztessék. Az intézet bankosztálya arra is fog törekedni, hogy a *magyar értékpapírok számára Amerikában piacot teremtsen*. Az alapítandó pénzügyi intézet vezetését egy Newyorkban székelő Board of Directors-ra fogják bízni, amelynek részére sikerült néhány, az amerikai pénzügyi világban kiváló szerepet játszó előkelőséget, valamint a newyorki magyarság vezető tagjait megnyerni.

Az új altruista bank támogatásával *segítségére lesz a kivándorlóknak a hazai földek vásárlásában*, hathatósan előmozdítva ezáltal a visszavándorlás folyamatát. A felállítandó számos képvisellel a bank könnyíteni akar a *katonakötelezettek jelentkezésének nehézségein is*, amelyek – tekintve azt, hogy az Egyesült-Államok területe tizenhét-szer akkora, mint Németország – igen jelentékenyek.

Kereskedelmi mérlegünk passivitásáról sokat ír-nak a lapok abból az alkalomból, hogy a Magyarországi külkereskedelmi forgalmára vonatkozó anyagot a minisztérium közzétette. E szerint 1910. évben behozatalunk 1852 millió, kivitelünk pedig 1716 millió koronát tett ki. Elmondottuk már ezen a helyen, hogy a kereskedelmi mérleg passivitásán való siránkozás a közgazdaságtanban való járatlanság jele. A közgazdasági tudomány szakított a merkantil iskola azon tanításával, mely azt vallotta, hogy az aktív kereskedelmi mérleg a nemzeti vagyonosodás jele. Kitűnt ugyanis, hogy a leggazdagabb ipari államok – mint pl. Anglia – kereskedelmi mérlege passiv, épen azért, mert a bel-földi fogyasztás megnövekedett. Így vagyunk az 1910. évi mérlegünkkel is. Az 1910. év jobb volt, mint az előző és az 1911. jobb mint az 1910., és mégis bátran megjósoljuk, hogy keresk. mérlegünk passivitása 1911-ben még nagyobb számot fog mutatni. A kereskedelmi mérleg passivitása tehát semmit sem jelent, és ezt ma már illenék tudni a közgazdasági szakíró urak-nak.

A hadügyminiszter mondásai. Lovag Auffenberg Móric közös hadügyminisztert úgyszólván pártkiilömbőség nélkül megtámadták a delegációban tartott. expo-zéja miatt. A támadások nem azért érték, mintha nem mondott volna igazat, hanem – amint az csak a politikában és a vallástudományokban lehetséges – azért, mert minek mondta el olyan őszintén az igazságokat. A beszéd politikai vonatkozásai részei bennünket nem érdekelnek, hanem az „igazságai” közül közöljük a következőket: A statisztika adatai szerint az utolsó hat évben az állami bevételeknek, következő részei lettek a hadsereg szükségleteire fordítva:

Németország	15-18 százalék
Oroszország	23-23.6 „
Franciaország	29-30
Olaszország	21-24
Szerbia	23
Bulgária	22.2
Angolország	40
Helvécia	26.4
Ausztria-Magyarország	12-13.6 „

A pénzügyminiszter jelenleg 700 milliót költ tisztviselői fizetésekre, tehát majdnem 50%-kal többet, mint amennyit a hadsereg összes költségei kitesznek.

*

Magyarországon a múlt évben 320.000 állami alkalmazott volt, tehát majdnem annyi, mint a közös hadsereg békelétszáma. És a bürokratizmusra még soha, se alkalmazták a moloch szót,

A születések csökkenése egész Európában. Egy a bajor országos statisztikai hivatal által kiadott pályakoszorozott munkában kimutatás foglaltatik arról, hogy A) 1876–1885, B) 1886–1895, C) 1896–1905 három évtizedében mint csökkent Európa főbb államaiban a születések száma. 1000 férjes nőre esik születés:

	A)	B)	C)
Német birodalomban	268	258	243
Ausztriában	246	250	–
Magyarországon	234	224	–
Olaszországban	248	249	232
Sveicban	239	230	
Franciaországban	167	150	134
Angliában	250	229	203
Belgiumban	264	236	213
Hollandiában	293	286	272
Dániában	244	235	217

A francia bíróságok praxisából. *A vasútnak felelőssége kérésért.* A vasút rendszeren kedvező helyzetben van, midőn a kérésből eredő kártérítési igényekkel szemben védekeznek. Az igénytámasztónak a kérését, továbbá a kárt és e kettő közti okozati kapcsolatot kell bizonyítania, azonfelül a vasút jóhiszeműsége révén a Gode civil 1150. §-a szerint csak az előrelátható kárért felel. Egy hadseregszállító felhívást kapott egy ezredtől Agde-ban, hogy az 1908 december 15-én d. e. 9-kor tartandó versenytárgyaláson nyújtsa be ajánlatát. El is indult egy vonattal, amelynek a versenytárgyalás megkezdése előtt 18 perccel kellett a tárgyalás helyén megérkeznie. A vonat 24 percet késett és az illető a versenytárgyalásról lekéselt. Elég óvatos volt azonban a kérését az állomásfőnökkel azonnal igazoltatni és azonnal deponálni mindazokat az írásbeli ajánlatokat, amelyeket magával hozott. Minthogy ezek az ezred által elfogadott ajánlatnál tényleg alacso-

nyabbak voltak, kártérítésért perelte a vasutat, amelyet a montpellier-i felelősségi bíróság tényleg meg is ítelt részére.

Munkabér-követelésnél nincs helye compensatió-nak. Az 1895. évi január 12-iki törvény ezt az elvet kifejezetten kimondja. A Cour de cassation azonban egy esetben még azt is kimondta, hogy még a munkás saját beleegyezésével sem vonhatók le béréből a munkaadóval szemben fennálló tartozásai, mert a törvény rendelkezései cogens, közjogi természetűek, azok ellenére a munkás nem adhatja beleegyezését. Az ilyen beleegyezés nem akadályozza bér utólagos visszakövetelését. Az ilyen levonások a munkaadó részéről a jogtalan visszatartások tekintete alá esnek. (Jogállam).

Rovataink egy része helyszüke miatt kimaradt.

Felelős szerkesztő : **Dr. LÁNCZI JENŐ.**